

בחינת קיומה של מדיניות העדפה מתקנת בקבלה ללימודי רפואה

כתיבה: רינת בניטה | אישור: יובל וורגן
תאריך: ט' בטבת תשפ"ה, 9 בינואר 2025

סקירה

תוכן עניינים

1.....	תמצית	1
4.....	1. מדיניות קבלה ללימודים: העדפה מתקנת והנגשת השכלה גבוהה לאוכלוסיות יעד	1
4.....	1.1 הסדרה	1.1
6.....	1.2 האם קיימת מדיניות אחידה ליישום העדפה מתקנת בתנאי קבלה?	1.2
6.....	1.3 אמצעים להרחבת נגישות להשכלה הגבוהה בקרב אוכלוסיות יעד	1.3
6.....	1.3.1 מדיניות מל"ג בתעודת של תחומי לימוד לאוכלוסיות יעד	1.3.1
7.....	1.3.2 בחינת קיומן של תוכניות לשילוב של אוכלוסיות יעד בהשכלה גבוהה	1.3.2
8.....	1.3.3 נתונים על שילוב אוכלוסיות ייחודיות במערכת ההשכלה הגבוהה	1.3.3
9.....	2. לימודי רפואה בישראל	2
12.....	2.1 מאפיינים חברתיים כלכליים של מועמדים ללימודי רפואה הלומדים בישראל	2.1
14.....	3. קבלה של מועמדים מאוכלוסיות יעד ללימודי רפואה באוניברסיטאות	3
14.....	3.1 מדיניות מל"ג בתעודת לימודי רפואה לבני אוכלוסיות יעד	3.1
15.....	3.2 תוכניות לשילוב של בני אוכלוסיות יעד בלימודי רפואה	3.2
15.....	3.2.1 ראויים לקידום	3.2.1
16.....	3.2.2 תוכנית פוירשטיין	3.2.2
16.....	4. פעילות האוניברסיטאות להקלת תנאי הקבלה ללימודי רפואה לאוכלוסיות היעד	4
18.....	4.1 אוניברסיטת תל אביב	4.1
18.....	4.1.1 הליך הקבלה	4.1.1
19.....	4.1.2 תוכניות מוסדיות לקבלת אוכלוסיות יעד ללימודי רפואה	4.1.2
19.....	מובילים	19
19.....	מצטייני פריפריה	19
20.....	אדמאס	20
20.....	4.1.3 נתונים על קבלה של אוכלוסיות יעד ללימודי רפואה	4.1.3
22.....	4.2 האוניברסיטה העברית	4.2
22.....	4.2.1 הליך הקבלה	4.2.1
23.....	4.2.2 תוכניות מוסדיות לקבלת אוכלוסיות יעד ללימודי רפואה	4.2.2
23.....	4.2.3 נתונים על קבלה של אוכלוסיות יעד ללימודי רפואה	4.2.3
24.....	4.3 הטכניון	4.3

4.3.1	הליך הקבלה	24
4.3.2	תוכניות מוסדיות לקבלת אוכלוסיות יעד ללימודי רפואה	25
4.3.3	נתונים על קבלה של אוכלוסיות יעד ללימודי רפואה	25
4.4	אוניברסיטת בן גוריון בנגב	25
4.4.1	הליך הקבלה	25
4.4.2	תוכניות מוסדיות לקבלת אוכלוסיות יעד ללימודי רפואה	26
	מסלול ראויים לקידום	26
	מסלול חרדים	26
	תוכניות ניצני רפואה (מסלול 420) ושער לאקדמיה	26
4.4.3	נתונים על קבלה של אוכלוסיות יעד ללימודי רפואה	27
4.5	אוניברסיטת בר אילן	28
4.5.1	הליך הקבלה	28
4.5.2	נתונים על קבלה של אוכלוסיות יעד ללימודי רפואה	28
5	מתווה קבלה לרפואה עבור לוחמים ומשרתי מילואים במלחמת חרבות ברזל	28
5.1	מתווה לשנת תשפ"ד	29
5.2	מתווה לשנת הלימודים הנוכחית – תשפ"ה	30
5.2.1	אוניברסיטת תל אביב	31
5.2.2	האוניברסיטה העברית	33
5.2.3	הטכניון	34
5.2.4	אוניברסיטת בן גוריון בנגב	34
5.2.5	אוניברסיטת בר אילן	35
	נספח א: חתכי ציון הפסיכומטרי בקבלה ללימודי רפואה, תש"פ-תשפ"ד	36

תמצית

הקלת תנאי קבלה ללימודים אקדמיים

חוק זכויות הסטודנט, התשס"ז-2007 קובע עקרונות לזכויות האזרח הישראלי ולתושב ישראל לנגישות להשכלה גבוהה, ועקרונות לזכויות הסטודנט, מתוך הכרה במחויבות החברה בישראל לזכויות אלה ולשוויון הזדמנויות בהשכלה גבוהה. בין היתר קובע החוק כי **רשאי מוסד להקל את תנאי הקבלה לשם קידום הנגישות של מועמדים בני קבוצות אוכלוסייה מסוימות, לרבות מטעמים של רקע חברתי-כלכלי, וכן לחיילים משוחררים ששירתו כלוחמים בשירות סדיר או שירות קבע, על פי ההגדרות שבחוק. מלבד טעמים אלו, החוק אינו מפרט את קבוצות האוכלוסייה אליהן מתייחס סעיף זה.** בשנת 2024 תוקן החוק כך שהקלה בתנאי הקבלה תחול גם על סטודנטים משרתי מילואים לתקופה ארוכה, נוכח התארכות מלחמת חרבות ברזל.

על פי החלטת מל"ג מ-2017, קביעת תנאי קבלה מצויה ככלל בסמכותם של המוסדות האקדמיים. לצד זאת החלטת המל"ג קובעת כי **המוסדות יכולים לקבל עד 10% משיעור הסטודנטים בכל תוכנית לימודים, שאינם עומדים בתנאי הקבלה של המוסד באמצעות הערוץ הראשי.** זאת, בין היתר, כאמצעי להגברת הנגשתה של ההשכלה גבוהה בישראל.

לאור מלחמת חרבות ברזל, תוקנה גם החלטת המל"ג ונקבע כי יש **לאפשר למוסדות לקבל לשנת הלימודים תשפ"ה, עד 5% נוספים, משיעור הסטודנטים בכל תוכנית לימודים (ובסך הכול עד 15% חריגים),** שאינם עומדים בתנאי הקבלה של המוסד, מנימוק של **שירות כחיילי מילואים או כחיילים לוחמים בשירות סדיר.**

האם קיימת מדיניות העדפה מתקנת אחידה?

מלבד הקביעות בחקיקה ובהחלטת מל"ג שצוינו לעיל, **לא נמצאה מדיניות או תוכנית מחייבת ואחידה ליישום העדפה מתקנת בקבלה להשכלה גבוהה, בהיקף מינימלי מסוים, באמצעות מכסות למתקבלים מקבוצות אוכלוסייה מסוימות או בכל אמצעי אחר.**

התוכנית היחידה שנזכרה בתשובות של כמה אוניברסיטאות לפנייתנו במסגרת המסמך הנוכחי (תשובות בנושא לימודי הרפואה – המפורטות במסמך) אשר מטרתה המפורשת היא לאפשר קבלה להשכלה גבוהה על בסיס העדפה מתקנת היא תוכנית "ראויים לקידום". נדגיש כי גם זו אינה תוכנית מחייבת והיא אינה ייעודית לקבוצת אוכלוסייה מסוימת המוגדרת על פי זהות תרבותית, מוצא או לאום. בנוסף, אופן היישום שלה משתנה בין מוסדות ובין פקולטות.

הנגשת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסיות יעד

על מנת להגביר את הנגישות להשכלה גבוהה של מועמדים ומועמדות המשתייכים לאוכלוסיות יעד לקראת לימודים אקדמיים, נוצרו לאורך השנים תוכניות שונות. חלק מהתוכניות הן לאומיות, ואחרות הן תוכניות מוסדיות או פרטיות, שיש להן שיתוף פעולה עם מוסדות מסוימים. לפי בדיקתנו, **כמעט בכל האוניברסיטאות קיימות תוכניות שמטרתן להנגיש את הלימודים האקדמיים לאוכלוסיות היעד.** עם זאת, מצאנו שהיקף התוכניות,

הגדרת האוכלוסיות, ואופן יישום המנגנונים בין הפקולטות ובתוך כל פקולטה משתנים ממוסד למוסד, ושאין בנמצא תוכנית לשילוב של אוכלוסיות יעד בהשכלה גבוהה שמוכרת על ידי כלל המוסדות בלימודי רפואה.

נדגיש שקבלה ללימודים בתנאים מקילים היא רק אמצעי אחד מבין מגוון כלים שבאמצעותם מתבצעת הנגשה של לימודים גבוהים לאוכלוסיות יעד. הכלים האחרים - לרבות מלגות, ליווי וסיוע אקדמי, מעטפת חברתית, חונכות, תקצוב תוספתי למוסדות ועוד - לא מוזכרים כאן בשל המיקוד בעניינו של המסמך בקבלה בלבד.

לימודי רפואה והעדפה מתקנת לאוכלוסיות יעד בקבלה ללימודים

מקצוע הרפואה בישראל הוא המקצוע הסלקטיבי ביותר מכל מקצועות הלימוד בהשכלה הגבוהה בישראל. ממוצע הציונים בבחינה הפסיכומטרית של המתקבלים למקצוע זה ולומדים אותו הוא הגבוה ביותר לעומת שאר מקצועות הלימוד (732.61 בתשפ"ד) ושיעור תלמידי הרפואה מסך הסטודנטים לתואר ראשון בשנת תשפ"ד היה 1.1%. שישה מוסדות בישראל מקיימים לימודי רפואה כללית: אוניברסיטת תל אביב, אוניברסיטת בן גוריון בנגב, האוניברסיטה העברית, הטכניון, אוניברסיטת בר אילן ואוניברסיטת אריאל בשומרון.

הגידול בפקולטות הקיימות בתוכניות השש-שנתיות והתוספת של המסלולים החדשים בלימודי רפואה הביאו לכך שבשנה"ל תשפ"ד 662 סטודנטים התחילו ללמוד רפואה במסלול השש-שנתי, המייצג גידול של 23% במספרם בהשוואה לשנת תשפ"ג (537). בשנת תשפ"ה במסלול השש-שנתי בלבד, החלו את לימודי הרפואה 700 סטודנטים, נתון מייצג גידול של 6% במספרם לעומת תשפ"ד.

מאפייני הלומדים

פריפריה חברתית- כלכלית: דוח של הלמ"ס משנת 2022 מראה כי בקרב המועמדים ללימודי רפואה יש ייצוג יתר לאלו שאבותיהם בעלי הכנסה גבוהה וייצוג חסר לאלו שאבותיהם בעלי הכנסה נמוכה. יחס הסיכויים של 3 העשירונים הגבוהים להיות מועמדים לרפואה הוא פי 16 לעומת 3 העשירונים הנמוכים.

על פי נתוני הלמ"ס, בשנת תשפ"ד היה שיעור הסטודנטים הערבים, מתוך כלל הסטודנטים שהחלו לימודי רפואה כללית בשנה א', 9.7%. מקרב תלמידי שנה א' בלימודי רפואה כללית בתשפ"ג היה שיעורם כ-7.3%.

על פי נתוני המל"ג, בשנת תשפ"ג מספר הסטודנטים לתואר ראשון ברפואה מקרב בוגרי החברה החרדית, בכל שנות הלימוד ובכל המוסדות, היה 32; ומנתוני האוניברסיטאות עולה כי מספר הסטודנטים יוצאי אתיופיה בלימודי רפואה בשנה א' במסלול השש-שנתי בתשפ"ה בכלל המוסדות הוא נמוך מ-10.

תנאי קבלה ייחודיים בלימודי רפואה לאוכלוסיות יעד

לפי בדיקתנו, **בכל מוסדות הלימוד למעט אוניברסיטת בר אילן קיים מנגנון כלשהו (מכסות, מקרי דיקן, ועדות חריגים או תוכניות ייחודיות) לקבלה בתנאים מקילים של בוגרי החברה החרדית ויוצאי אתיופיה**. מנגד, **רק באוניברסיטת בן גוריון מצאנו שיש מנגנון כזה עבור מועמדים ללימודי הרפואה מהחברה הערבית**, והוא ייעודי עבור בדואים תושבי הנגב בלבד. כמו כן, **מרבית המוסדות (למעט הטכניון ואוניברסיטת בר אילן) מכירים**

בתוכנית ראויים לקידום, המיועדת לאוכלוסיות מגוונות ובהן תושבי הפריפריה החברתית-כלכלית, ומאפשרים למועמדים לרפואה להתקבל על בסיסה בתנאים מקילים ביחס לערוץ הקבלה הראשי.

על פי נתוני האוניברסיטאות שנמסרו לבקשתנו, מספרם של המועמדים שהתקבלו בשנת תשפ"ה ללימודי רפואה במסלול השש שנתי באמצעות מנגנוני הקבלה בתנאים מקילים (לא כולל מתווי המילואים) היה 25 ושיעורם מכלל המתקבלים ולומדים בשנה זו כ-3.6%. נתון זה מהווה קיטון במספר ובשיעור הסטודנטים שהתקבלו בתנאים מקילים ביחס לשנת תשפ"ד (30 סטודנטים, 4.5% מכלל המתקבלים ולומדים). הנתון לא כולל את המתקבלים לאוניברסיטת בן גוריון במסגרת תוכנית ראויים לקידום. זאת, משום שלפי תשובת האוניברסיטה, מועמדים אלו מתמיינים לאחר ההקלה בתנאי הזכאות לרישום, בערוץ הקבלה הראשי.

מתווה קבלה לרפואה עבור לוחמים ומשרתי מילואים במלחמת חרבות ברזל

עם פרוץ המלחמה, נקראו למילואים בצו 8 סטודנטים לרפואה הלומדים במוסדות בחו"ל. בעוד שבמוסדות אלו שנת הלימודים התנהלה כסדרה, בשל גיוסם למלחמה בישראל אותם סטודנטים לא יכלו להמשיך לימודיהם שם וייתכן שהיו נאלצים לפרוש באמצע תוכנית ההכשרה. על מנת לסייע להם, בדצמבר 2023 פורסם מתווה מיוחד של דקאני הפקולטות לרפואה בשיתוף ור"ה לקליטתם בפקולטות לרפואה בישראל בשנת תשפ"ד, תוך סיוע בקבלה ללימודים גם למשרתי מילואים שלא התקבלו ללימודי רפואה על אף שהיו קרובים לסף הקבלה, ולא נרשמו ללימודים בחו"ל. על פי נתונים שמסרה ור"ה לוועדת החינוך של הכנסת בספטמבר 2024, בסך הכול נקלטו במסגרת המתווה בכל המסלולים ובכל שנות הלימוד בשנת תשפ"ד 80 סטודנטים לרפואה. מנתוני האוניברסיטאות שנמסרו לבקשתנו, בתשפ"ד 61 סטודנטים נקלטו במסגרת זו לשנה א' במסלול השש-שנתי בכל המוסדות. המתווה היה מיועד להיות מיושם בשנת הלימודים תשפ"ד בלבד, אולם נוכח הימשכות המלחמה פרסמו המוסדות מתווים מיוחדים לקבלת משרתי מילואים ולוחמים בשירות סדיר ללימודי רפואה גם לשנת תשפ"ה. מהנתונים שמסרו המוסדות עולה כי נוכח מתווי ההקלות למשרתי המילואים בתנאי הזכאות לרישום ללימודי רפואה במסלול השש-שנתי בשנה זו, 75 סטודנטים החלו ללמוד בפועל בכלל המוסדות ושיעורם 10.7%. מתשובת האוניברסיטאות עולה כי טרם הוחלט על מתווה הקלות עבור משרתי מילואים ולוחמים לשנת הלימודים תשפ"ו.

מסמך זה נכתב לבקשת חבר הכנסת אביגדור ליברמן ועניינו בחינת קיומה של מדיניות העדפה מתקנת בקבלה ללימודי רפואה באוניברסיטאות בישראל. בחינת הסוגיה במסמך תיעשה הן ביחס לקבלת מועמדים מקבוצות אוכלוסייה שהוגדרו כ"אוכלוסיות יעד" להנגשת ההשכלה הגבוהה, ושהייצוג שלהן בפקולטות לרפואה נמוך ביחס לשיעורן באוכלוסייה (במסמך זה: החברה החרדית, החברה הערבית, תושבי הפריפריה החברתית-כלכלית ויוצאי אתיופיה), והן ביחס לקבלה של לוחמים ומשרתי מילואים ללימודי רפואה על בסיס מתווי המילואים בפקולטות לרפואה בשנות הלימודים תשפ"ד-תשפ"ה.

במסמך מוצגים ראשית חוק זכויות הסטודנט והחלטת מל"ג שמעגנים בין היתר את האפשרות של מוסד להשכלה גבוהה לקבל מועמדים מאוכלוסיות מסוימות ללימודים גבוהים תוך הקלה בתנאי הקבלה שלהם ובעמידתם בתנאי הסף ביחס לערוצי הקבלה הראשיים. בפרק השני של המסמך מוצגים נתוני המל"ג לגבי

שילוב של אוכלוסיות היעד בהשכלה הגבוהה בישראל בישראל, ולאחריו מובאים נתונים על לימודי הרפואה בישראל, ועל מאפייני הלומדים. בפרק השלישי מוצגים נתונים ומידע בדבר תוכניות לקבלה של אוכלוסיות היעד ללימודי הרפואה ולאחר מכן מפורטים נתוני הקבלה של אוכלוסיות אלו בשנים האחרונות, לרבות התייחסות לפעילות המוסדות לצורך עידוד ההנגשה והגיוון של אוכלוסיות היעד בקרב המתקבלים ללימודי רפואה. חלקו האחרון של המסמך עוסק במלחמת חרבות ברזל ובמענים הייחודיים שניתנו במהלכה בקבלה ללימודי רפואה עבור משרתי מילואים, לוחמות ולוחמים ובני/בנות זוגם ומפונים מביתם, בשנות הלימודים תשפ"ד-תשפ"ה.

המסמך עוסק בבחינת הסוגייה של העדפה מתקנת בקבלה ללימודי רפואה בישראל בלבד, ואינו עוסק בסוגיות אחרות הקשורות ללימודי הרפואה ולמקצוע הרפואה, בהן סוגיית המאפיינים של מקבלי הרישיון לעסוק ברפואה (שמרביתם בוגרי מוסדות זרים ולא למדו באוניברסיטאות בישראל), שהיא סוגייה נפרדת.

נושאים נוספים שהמסמך הנוכחי אינו עוסק בהם: אופן התקצוב של לימודי הרפואה במוסדות האקדמיים על ידי ות"ת, מלגות לסטודנטים לרפואה, קבלה של מועמדים ישראלים ללימודי רפואה בחו"ל, הכרה של משרד הבריאות בבתי ספר ובמסלולי לימוד רפואה כללית בחו"ל ("רפורמת יציב"), ההכשרה הקלינית של רופאים ורופאות, שיעורי הייצוג של קבוצות אוכלוסייה שונות בקרב הקהילה הרפואית בבתי החולים ובקהילה, תכנון כוח האדם במקצועות הרפואה, "ברירת מוחות" של רופאות ורופאים, פערים בשירותי הרפואה בין פריפריה ומרכז, וכיוצא ב. על חלק מהנושאים הללו נכתבו במרכז המחקר והמידע של הכנסת מסמכים קודמים.

1. מדיניות קבלה ללימודים: העדפה מתקנת והנגשת השכלה גבוהה לאוכלוסיות יעד

בפרק זה יוצגו בקצרה עיקרי המדיניות הנוגעת לסוגייה הכללית של הסדרת תנאי הקבלה למוסדות להשכלה גבוהה. כפי שנראה להלן, מדיניות זו אינה מתייחסת במפורש למנגנון המוגדר כ"העדפה מתקנת". עם זאת ישנה הסדרה המאפשרת הקלה של תנאי קבלה לשם קידום הנגישות להשכלה גבוהה של מועמדים מקבוצות אוכלוסייה מסוימות וכן ישנה החלטת מל"ג המאפשרת למוסדות חריגה מוגבלת מתנאי הקבלה הרגילים (בין היתר לצורך הגברת ההנגשה ולטובת צרכים ייחודיים של ציבורים בישראל).

1.1 הסדרה

חקיקה

על פי חוק זכויות הסטודנט, התשס"ז-2007, מטרת החוק היא לקבוע עקרונות לזכויות האזרח הישראלי ולתושב ישראל לנגישות להשכלה גבוהה, ועקרונות לזכויות הסטודנט, מתוך הכרה במחויבות החברה בישראל לזכויות אלה ולשוויון הזדמנויות בהשכלה גבוהה. בין היתר קובע החוק כי לא תהיה הפליה בין מועמדים בתנאי הקבלה למוסד, אך "רשאי מוסד להקל את תנאי הקבלה לשם קידום הנגישות של מועמדים בני קבוצות אוכלוסייה מסוימות, לרבות מטעמים של רקע חברתי-כלכלי" (ההדגשה לא במקור), וכן לחיילים משוחררים ששירתו כלוחמים בשירות

חוק זכויות הסטודנט
אוסר על הפליה בין
מועמדים בתנאי
הקבלה למוסד, אך
קובע כי "רשאי מוסד
להקל את תנאי
הקבלה לשם קידום
הנגישות של
מועמדים בני קבוצות
אוכלוסייה מסוימות,
לרבות מטעמים של
רקע חברתי-כלכלי"

סדיר או שירות קבע, על פי ההגדרות שבחוק.¹ מלבד טעמים אלו, החוק אינו מפרט את קבוצות האוכלוסייה אליהן מתייחס סעיף זה.

בשנת 2024 תוקן החוק כך שהקלה בתנאי הקבלה תחול גם על סטודנטים משרתי מילואים לתקופה ארוכה (וכן משרתים בשירות סדיר), נוכח התארכות מלחמת חרבות ברזל. נדגיש עם זאת כי מדובר בהוראת שעה שנקבעה לשנים האקדמיות תשפ"ה-תשפ"ו בלבד.² סוגיית מתווה הקבלה של משרתי מילואים לקבלה ללימודי רפואה בשנים תשפ"ד-תשפ"ה וההקלות שניתנו במסגרתו יידונו בנפרד.

החלטות המל"ג

בשנת 2017 התקבלו החלטות של המל"ג בנושא קביעת תנאי קבלה על ידי מל"ג ובנושא "חריגה מתנאי קבלה".³ על פי החלטות אלו, ככלל, האחריות על שמירת הרמה האקדמית, הכוללת תנאי קבלה ראויים לתוכניות הלימודים השונות, נתונה בידי המוסדות להשכלה גבוהה

לצד זאת נקבע כי מוסדות יהיו רשאים לאפשר קבלה של עד 10% משיעור הסטודנטים בכל תוכנית לימודים, שאינם עומדים בתנאי הקבלה של המוסד, מנימוקים כגון:

- הגברת ההנגשה להשכלה הגבוהה בישראל;
- צרכים ייחודיים של ציבורים מגוונים בישראל ואופייה הרב תרבותי של החברה;
- נתונים אישיים ואקדמיים מיוחדים המצדיקים קבלה חריגה.⁴

לאור מלחמת חרבות ברזל ותיקון חוק זכויות הסטודנט, תוקנה גם החלטת המל"ג ונקבע כי יש לאפשר למוסדות לקבל לשנת הלימודים תשפ"ה, עד 5% נוספים, משיעור הסטודנטים בכל תוכנית לימודים (ובסך הכול עד 15% חריגים), שאינם עומדים בתנאי הקבלה של המוסד, מנימוק של שירות כחיילי מילואים או כחיילים לוחמים בשירות סדיר.⁵ עוד קודם להחלטה זו, פורסם מתווה

¹ נציין כי ההתייחסות לקבוצה זו של מי ששירתו כלוחמים נוספה בתיקון לחוק משנת תשפ"ד ונחקקה לאחר פרוץ מלחמת חרבות ברזל.

² במאי 2024 תוקן חוק זכויות הסטודנט, התשס"ז-2007, ונקבעה בו הקלה של תנאי קבלה בשל שירות צבאי בהוראת שעה לפיה "מוסד רשאי להקל את תנאי הקבלה לשם קידום נגישות של מועמדים ששירתו בשירות סדיר או בשירות מילואים בתקופה הקובעת, בהתחשב באופי השירות, תקופתו וסמיכותו למועד הקבלה ללימודים, ובפרט בשירות כלוחם".

³ המועצה להשכלה גבוהה, חריגה מתנאי קבלה- החלטת מל"ג מיום 12 בספטמבר 2017; סוגיית קביעת תנאי קבלה על ידי המועצה להשכלה גבוהה בעקבות פניית ול"מ – החלטת מל"ג מיום 14 בפברואר 2017. בהחלטה מחודש פברואר המל"ג ציינה כי בכוונתה לקבוע תנאי קבלה מינימליים רוחביים בתחומים מסוימים; בהחלטה מחודש ספטמבר צוין כי "ככל שתקבע המועצה תנאי קבלה מינימאליים בתחומים מסוימים, יוכלו המוסדות לקבוע תנאים זהים או מחמירים מהתנאים שתקבע המועצה".

נציין כי החלטות אלו, בניגוד להחלטה הנוגעת להקלת תנאי הקבלה בנוגע למשרתי המילואים, לא מזכירות את חוק זכויות הסטודנט שהוזכר לעיל.

⁴ בה"ש צוין כי "החלטה זו אינה עוסקת באפשרויות חריגה בקבלת סטודנטים מהמגזר החרדי, אוכלוסיות מוגדרות ותלמידי תיכון מצטיינים הלומדים במוסדות להשכלה גבוהה, לגביהם נקבעו כבר החלטות מל"ג מפורשות, בנפרד". למרות פנייתנו אל המל"ג כדי לקבל הבהרה על הערה זו, ובפרט בעניין ההחלטות האמורות, לא התקבלה התייחסות מטעם מל"ג עד למועד סגירת המסמך.

⁵ המועצה להשכלה גבוהה, בחינת העלאת אחוז החריגה של סטודנטים אשר אינם עומדים בתנאי הקבלה – משרתי מילואים במלחמת חרבות ברזל ולוחמים, 21 במאי 2024.

לפי החלטת המל"ג,
בשנת הלימודים
הנוכחית מוסדות
רשאים לאפשר קבלה
של עד 15% משיעור
הסטודנטים בכל
תוכנית לימודים,
שאינם עומדים
בתנאי הקבלה של
המוסד

מיוחד של קבלת משרתי מילואים לבתי הספר לרפואה לשנת תשפ"ד, ולאור הימשכות הלחימה גם לשנת הלימודים תשפ"ה, והוא מוצג כאמור בנפרד, בפרק 5 במסמך.

1.2 האם קיימת מדיניות אחידה ליישום העדפה מתקנת בתנאי קבלה?

ההסדרה שתוארה לעיל בסעיף 1.1 מאפשרת כאמור למוסדות להקל את תנאי הקבלה "לקבוצות אוכלוסיה מסוימות, לרבות מטעמים של רקע חברתי-כלכלי", מתוקף החוק, ולקבל עד 10% (בתוספת 5% לחיילי מילואים או לוחמים בשירות סדיר) משיעור הסטודנטים בכל תוכנית לימודים, שאינם עומדים בתנאי הקבלה הרגילים, מתוקף החלטת מל"ג.

מלבד קביעות אלו, **לא נמצאה מדיניות או תוכנית מחייבת ואחידה ליישום העדפה מתקנת בקבלה להשכלה גבוהה, בהיקף מינימלי מסוים**, באמצעות מכסות למתקבלים מקבוצות אוכלוסיה מסוימות או בכל אמצעי אחר.

התוכנית היחידה שנזכרה בתשובות של כמה אוניברסיטאות לפנייתנו במסגרת המסמך הנוכחי (תשובות בנושא לימודי הרפואה – שיפורטו בהמשך) אשר מטרתה המפורשת היא לאפשר קבלה להשכלה גבוהה על בסיס העדפה מתקנת היא תוכנית "ראויים לקידום". נדגיש כי גם זו אינה תוכנית מחייבת והיא אינה ייעודית לקבוצת אוכלוסיה מסוימת המוגדרת על פי זהות תרבותית, מוצא או לאום. בנוסף, אופן היישום שלה משתנה בין מוסדות ובין פקולטות. להרחבה ראו [סעיף 3.2.1](#) בהמשך המסמך.

1.3 אמצעים להרחבת נגישות להשכלה הגבוהה בקרב אוכלוסיות יעד

המועצה להשכלה גבוהה (מל"ג), באמצעות הוועדה לתכנון תקצוב (ות"ת), שמה דגש על הרחבת הנגישות של מערכת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסיות ייחודיות כגון: חרדים, צעירי הפריפריה ובני החברה הערבית, בכל מקצועות הלימוד. פעילות זו היוותה יעד מרכזי בתוכנית הרב שנתית הקודמת ו-ות"ת עתידה להמשיך ולהרחיב את התכניות עבור אוכלוסיות אלה ובמקביל להוסיף תוכנית הנגשה להשכלה גבוהה גם לאוכלוסיית יוצאי אתיופיה.⁶ על מנת לבחון את **הזיקה בין הפעילות בסוגיית ההנגשה ותעדוף תחומי הלימוד עבור אוכלוסיות היעד, לבין מדיניות הקבלה ללימודים**, פנינו בבקשת מידע אל המל"ג ועל בסיס תשובתה מובא המידע שלהלן.

1.3.1 מדיניות מל"ג בתעדוף של תחומי לימוד לאוכלוסיות יעד

בד בבד עם המטרה להנגיש את מערכת ההשכלה הגבוהה, הגדירה מל"ג גם רמות עדיפות לתחומי ידע מסוימים ויצרה תעדוף של תחומי לימוד עבור אוכלוסיות יעד, בחלוקה לארבע רמות (רמה א' היא הגבוהה ביותר, ו-ד' הנמוכה ביותר).

בד בבד עם המטרה להנגיש את מערכת ההשכלה הגבוהה, הגדירה מל"ג גם רמות עדיפות לתחומי ידע מסוימים ויצרה תעדוף של תחומי לימוד עבור אוכלוסיות יעד

⁶ המועצה להשכלה גבוהה, [הרחבת הנגישות לאוכלוסיות ייחודיות](#); [מתוכניות הנגשה למדיניות מצוינות מכלילה- מסמך מדיניות](#), 12 בספטמבר 2023; [התוכנית הרב-שנתית להנגשת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית תשפ"ד-תשפ"ח- טיוטא להתייחסויות](#), אוגוסט 2024.

⁷ אלא אם צוין אחרת, המידע בפרק זה התקבל מאת הגב' מיכל פרי, מנהלת פניות הציבור במועצה להשכלה גבוהה, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 16 בדצמבר 2024.

חלוקה זו של מל"ג מתבצעת על פי אמות מידה הכוללות את צורכי המשק ושוק העבודה בהגדלת מספר העובדים כפי שהוגדר על ידי גורמים ממשלתיים או ציבוריים, או תחומים בהם סיכויי הבוגרים לעבוד בתעסוקה איכותית גבוה יחסית. כמה מהקריטריונים לפיהם נקבעת החלוקה לרמות היא קידום תחומי דעת שבהם קיים ייצוג חסר לאוכלוסיות מסוימות באופן הפוגע בתהליכים חברתיים הנוגעים לקהילתם, וכן תמונת המצב הנוכחית של השתלבות צעירים מקבוצות אוכלוסייה מסוימות בתחומים השונים באקדמיה ובתעסוקה.

אוכלוסיות היעד שלגביהן הוגדרו רמות עדיפות בתחומי הלימוד הן החברה הערבית,⁸ החברה החרדית⁹ ויוצאי אתיופיה.¹⁰ בתשובת המל"ג לפנייתנו לא התקבלה התייחסות לעניין תעודת תחומי לימוד עבור צעירים שהם תושבי הפריפריה החברתית-כלכלית. ראוי להדגיש כי **בתעודת של מקצוע לימוד מסוים ברמה גבוהה בקרב בני קבוצת אוכלוסיה כזאת או אחרת אין כדי להעיד על הקלה בתנאי הקבלה עבורם**. על פי תשובת מל"ג, תיעודן של מקצועות שבהם יש ייצוג חסר של בני האוכלוסייה הערבית מתמרץ את הצעיר הערבי למקצועות נדרשים בעזרת הגדלת הניקוד לזכאות [למילגת אירתיקא](#).

עוד על פי תשובת מל"ג, **המוסדות האקדמיים** מתומרצים בעזרת הגדלת התקציבים התוספתיים מטעם ות"ת בגין הסטודנטים מאוכלוסיות היעד, לצורך תמיכה בהם, בהתאם לרמת העדיפות של המקצוע אותו הם לומדים. התייחסות המל"ג לעניין תעודת של לימודי הרפואה עבור מועמדים מאוכלוסיות היעד, מובאת [בסעיף 3.1 של המסמך](#).

1.3.2 בחינת קיומן של תוכניות לשילוב של אוכלוסיות יעד בהשכלה גבוהה

על מנת להגביר את הנגישות להשכלה גבוהה של מועמדים ומועמדות המשתייכים לאוכלוסיות היעד לקראת לימודים אקדמיים, נוצרו לאורך השנים תוכניות שונות. חלק מהתוכניות הן לאומיות, ואחרות הן תוכניות מוסדיות או פרטיות, שיש להן שיתוף פעולה עם מוסדות מסוימים.

לפי בדיקתנו, **כמעט בכל האוניברסיטאות קיימות תוכניות שמטרתן להנגיש את הלימודים האקדמיים לאוכלוסיות היעד**. עם זאת, מצאנו שהיקף התוכניות, הגדרת האוכלוסיות, ואופן יישום המנגנונים בין הפקולטות ובתוך כל פקולטה משתנים ממוסד למוסד. כך, ייתכן למשל שתוכנית מסוימת תהיה מוכרת במוסד ואפילו בכמה מוסדות, אך אפשר יהיה להתקבל באמצעותה בפקולטות מסוימות בלבד ולא באחרות. באותו האופן, ייתכן שתוכנית מוסדית תוגדר כמיועדת למגזר ספציפי בתוך אוכלוסיית יעד מסוימת.

בנוסף, **חלק מהתוכניות כוללות הקלה בתנאי הקבלה למוסד. בחלק מהמוסדות הקלות אלו רלוונטיות לפקולטות מסוימות במוסד או לחוגים ספציפיים בפקולטה מסוימת**. תוכניות

⁸ המל"ג, [עדכון תיעוד תחומי לימוד לחברה הערבית, הדרוזית והצ'רקסית](#), 18 ביוני 2024.

⁹ המל"ג, [עדכון סדרי עדיפות תכנוניים לתחומי לימוד למגזר החרדי במוסדות להשכלה גבוהה](#), 22 בפברואר 2022.

¹⁰ המל"ג, [עדכון תיעוד תחומי לימוד ליוצאי אתיופיה](#), 18 ביוני 2024.

בתעודת של תחום
לימוד מסוים ברמה
גבוהה בקרב בני
קבוצת אוכלוסיה
מסוימת אין כדי
להעיד על הקלה
בתנאי הקבלה עבורם

כמעט בכל
האוניברסיטאות יש
תוכניות שמטרתן
להנגיש את הלימודים
האקדמיים
לאוכלוסיות היעד, אך
אין בנמצא תוכנית
לשילוב של
אוכלוסיות יעד
בהשכלה גבוהה
שמוכרת על ידי כלל
המוסדות בלימודי
רפואה

אחרות מלוות את התלמידים בשלבים שלאחר הקבלה בלבד, באמצעות מעטפת אקדמית, כלכלית (מלגות לימודים, מלגות קיום וכיוצ"ב), רגשית וחברתית. בשל ריבוי התוכניות, עשרות רבות במספר, לא נוכל לסקור את כולן במסמך זה.

לפי בדיקתנו, ולפי התשובות שהתקבלו ממוסדות הלימוד, אין בנמצא תוכנית לשילוב של אוכלוסיות יעד בהשכלה גבוהה שמוכרת על ידי כלל המוסדות בלימודי רפואה. להרחבה על אודות תוכניות המוכרות ללימודי רפואה עבור אוכלוסיות יעד בשני מוסדות או יותר, ובתוכניות מוסדיות, ראו [סעיף 3.2 במסמך](#).

1.3.3 נתונים על שילוב אוכלוסיות ייחודיות במערכת ההשכלה הגבוהה

• ייצוג של אוכלוסיות מגוון במערכת ההשכלה הגבוהה- תשפ"ד

פריפריה חברתית-כלכלית: על פי נתוני המל"ג, בשנת תשפ"ד כ-63,560 סטודנטים המהווים כשליש מכלל הסטודנטים הלומדים לתואר ראשון הגיעו מיישובים הממוקמים באשכולות חברתיים-כלכליים נמוכים (דירוג 1-4 של המל"ג). חלקם של הסטודנטים ביישובים אלו בולט במיוחד במכללות האקדמיות שבהן עמד חלקם על 38% מהלומדים לתואר ראשון, אף יותר מחלקה של האוכלוסייה המתגוררת באשכולות אלו (35%).¹¹ נציין עם זאת, כי על פי נתוני המל"ג, בשנה זו חלקם היחסי של הסטודנטים היהודים והאחרים שגרו ביישובים מאשכולות חברתיים-כלכליים נמוכים (אשכולות 1-3) היה 10.3% בתואר הראשון ו-11.7% בקרב הסטודנטים החדשים לתואר ראשון.¹² ייתכן שמקור הפער להבדל הוא בהבדלי האוכלוסיות בין הגופים (המל"ג מדווחת על כלל הסטודנטים המגיעים מהישובים ברמה כלכלית נמוכה ואילו המל"ג רק על יהודים ואחרים), ובהגדרות השונות לגבי מיהם אשכולות חברתיים-כלכליים נמוכים (המל"ג כולל את אשכולות 1-4 ואילו המל"ג את אשכולות 1-3 בלבד).

החברה הערבית: 64,110 סטודנטים ערבים נמצאים במערכת ההשכלה הגבוהה בתשפ"ד, ומהווים כ-19% מכלל הסטודנטים בישראל,¹³ מעט פחות מחלקם בכלל האוכלוסייה (21%).¹⁴ ומחלקם בקבוצת הגיל 20-34 (26.8%).¹⁵ על פי נתוני המל"ג, בשנה זו היה שיעורם של ערבים הלומדים לתואר ראשון 22.0%.¹⁶

¹¹ המועצה להשכלה גבוהה, [שנת הלימודים האקדמית תשפ"ה תיפתח בצל מלחמת חרבות ברזל](#), 29 באוקטובר 2024.

¹² הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [השכלה גבוהה בישראל - נתונים נבחרים לשנת תשפ"ד \(2023/24\) לרגל פתיחת שנת הלימודים האקדמית](#), 7 בנובמבר 2024.

¹³ המועצה להשכלה גבוהה, [שנת הלימודים האקדמית תשפ"ה תיפתח בצל מלחמת חרבות ברזל](#), 29 באוקטובר 2024.

¹⁴ שם

¹⁵ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [לוח 2.5: אוכלוסיית ישראלים, לפי קבוצת אוכלוסייה, דת, גיל, מין ומספר זכרים ל-1,000 נקבות](#), 30 בדצמבר 2024.

¹⁶ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [השכלה גבוהה בישראל - נתונים נבחרים לשנת תשפ"ד \(2023/24\) לרגל פתיחת שנת הלימודים](#)

החברה החרדית: בתשפ"ד היה מספר הסטודנטים החרדים במוסדות להשכלה גבוהה בישראל 17,380 ושיעורם כ-5% מכלל הסטודנטים בישראל.¹⁷ על פי נתוני הלמ"ס, בשנה זו בוגרי החברה החרדית היו 5.2% מהלומדים לתואר ראשון ו-7.2% מהסטודנטים החדשים לתואר ראשון.¹⁸ שיעור ההשתתפות של חרדים באקדמיה עדיין נמוך באופן ניכר ביחס לחלקם באוכלוסייה (13%)¹⁹ וביחס לחלקם בקבוצת הגיל 18-40 (15.7%).²⁰

יוצאי אתיופיה: חלקם של הסטודנטים יוצאי אתיופיה לתואר ראשון היה בתשפ"ד 1.6%. מהשוואה בין שיעור יוצאי אתיופיה מתוך כלל הסטודנטים היהודים והאחרים לבין שיעורם באוכלוסיית היהודים ואחרים עולה כי יש תת-ייצוג של יוצאי אתיופיה בשכבת הגיל המייצגת.²¹

• הקלה בתנאי הקבלה עבור אוכלוסיות מגוון באוניברסיטאות בשנת תשפ"ה

על פי הנתונים שמסרה מל"ג לוועדת החינוך ב-6 בינואר 2025, מספר הסטודנטים שהחלו ללמוד תואר ראשון באוניברסיטאות היה 25,869. מאלו, 10.3% היו סטודנטים שהתקבלו ללימודים בתנאים מקילים. 4.7% מהמתקבלים ללימודים בתנאים מקילים היו משרתי מילואים והיתר הם ערבים (2.56%) וחרדים (0.77%).²²

2. לימודי רפואה בישראל

מקצוע הרפואה הוא המקצוע הסלקטיבי ביותר מכל מקצועות הלימוד בהשכלה הגבוהה בישראל. ממוצע הציונים בבחינה הפסיכומטרית של המתקבלים למקצוע זה ולומדים אותו הוא הגבוה ביותר לעומת שאר מקצועות הלימוד.²³ כך, בשנת תשפ"ד הציון הממוצע למתקבלים ולומדים היה 732.61.²⁴ שיעור תלמידי הרפואה מסך הסטודנטים לתואר ראשון בשנה זו היה 1.1%.²⁵

[האקדמית](#), 7 בנובמבר 2024.

¹⁷ המועצה להשכלה גבוהה, [שנת הלימודים האקדמית תשפ"ה תיפתח בצל מלחמת חרבות ברזל](#), 29 באוקטובר 2024.

¹⁸ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [השכלה גבוהה בישראל - נתונים נבחרים לשנת תשפ"ד \(2023/24\) לרגל פתיחת שנת הלימודים](#)

[האקדמית](#), 7 בנובמבר 2024.

¹⁹ שם.

²⁰ המועצה להשכלה גבוהה, [הנגשת ההשכלה הגבוהה לחרדים](#).

²¹ הלמ"ס, האוכלוסייה ממוצא אתיופיה בישראל - לקט נתונים לרגל חג הסיגד, 26 בנובמבר 2024.

²² נתונים שהוצגו על ידי נציגי מל"ג בדיון ועדת החינוך בנושא: [1. הצעה דחופה לסדר היום בנושא: פיקוח על מתן התאמות לסטודנטים שבמילואים](#). [2. הצעה לדיון מהיר בנושא: תשלומים לסטודנטים משרתי מילואים](#). [3. הצעה דחופה לסדר היום בנושא: סיום שנת הלימודים האקדמית לסטודנטים משרתי מילואים](#), 7 בינואר 2025.

²³ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [מועמדים ללימודי תואר ראשון ברפואה כללית באוניברסיטאות בשנים תשס"ה-תשפ"א](#), 24 בנובמבר 2022.

²⁴ אביאל קרנצלר, ראש תחום בכיר השכלה גבוהה ומדע, הלמ"ס, עיבוד נתונים עבור מרכז המחקר והמידע של הכנסת, התקבל באמצעות דוא"ל, 31 בדצמבר 2024.

²⁵ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [מועמדים ללימודי תואר ראשון ברפואה כללית באוניברסיטאות בשנים תשס"ה-תשפ"א](#), 24 בנובמבר 2022.

כ-10% מהסטודנטים שהחלו ללמוד תואר ראשון בשנת הלימודים תשפ"ה, בכלל התחומים, היו סטודנטים שהתקבלו ללימודים בתנאים מקילים

מקצוע הרפואה בישראל הוא המקצוע הסלקטיבי ביותר מכל מקצועות הלימוד בהשכלה הגבוהה

בישראל פועלות כיום שש פקולטות לרפואה באוניברסיטת הבאות: אוניברסיטת תל אביב, האוניברסיטה העברית בירושלים, אוניברסיטת בן גוריון בנגב, אוניברסיטת אריאל בשומרון, הטכניון ואוניברסיטת בר אילן.²⁶ אוניברסיטת אריאל מציעה תוכנית ארבע שנתית בלבד (ראו להלן), ואוניברסיטת בר אילן מפעילה את הפקולטה ללימודי רפואה בעיר צפת.

נוסף על תוכנית הלימודים השש-שנתית המלאה ללימודי תואר ד"ר ברפואה (M.D), ארבע אוניברסיטאות (בן גוריון בנגב, אריאל בשומרון, תל אביב ובר אילן) מציעות גם אפשרות ללימודים בתוכנית ארבע-שנתית מיוחדת להסבת אקדמאים לרפואה. יודגש כי מדובר בתוכנית נפרדת המיועדת לבעלי תואר ראשון, שלפי בדיקתנו ותשובות שקיבלנו ממוסדות הלימוד, לא מתקיים בה דיון בחריגים בהקשר של תנאי הקבלה,²⁷ למעט עבור מועמדים ששרתו בקבע או לוחמים בשירות חובה שהשחרור שלהם הוארך בעקבות מלחמת חרבות ברזל, בשנת תשפ"ה בלבד.²⁸

הגידול בפקולטות הקיימות בתוכניות השש-שנתיות, פתיחת המסלולים הארבע-שנתיים ללימודי רפואה והתוספת של המסלולים החדשים בלימודי רפואה הביאו לכך שבשנה"ל תשפ"ד 1,140 סטודנטים התחילו ללמוד רפואה (הן במסלול הארבע-שנתי, והן במסלול השש-שנתי), נתון המייצג גידול של 25% במספרם בהשוואה לשנת תשפ"ג (910 סטודנטים).²⁹ בשנת תשפ"ד היה מספרם של כלל תלמידי הרפואה בכל שנות הלימוד ובכל התוכניות 2,373, המשקף גידול של כ-10% במספרם בהשוואה לשנת תשפ"ג (2,161).³⁰ על פי הנתונים שמסרו לבקשתנו בתי הספר לרפואה, מספר הסטודנטים לשנה א' בשנת תשפ"ה בתוכנית השש-שנתית³¹ היה 700, ומספרם בשנת תשפ"ד היה 662 (גידול של כ-6%). תרשים 1 להלן מציג את מספר הסטודנטים לרפואה בשנה א' במסלול השש-שנתי בכל אחת מהשנים תש"ף-תשפ"ה.

**מספר הסטודנטים
לשנה א' בשנת
תשפ"ה בתוכנית
השש-שנתית היה
700, ומספרם בשנת
תשפ"ד היה 662**

²⁶ המועצה להשכלה גבוהה, [שנת הלימודים האקדמית תשפ"ה תיפתח בצל מלחמת חרבות ברזל](#), 29 באוקטובר 2024.

²⁷ לתנאי הרישום והקבלה לתוכנית הארבע שנתית, ראו: [אוניברסיטת בן גוריון בנגב](#), [אוניברסיטת תל אביב](#), [אוניברסיטת אריאל בשומרון](#), [אוניברסיטת בר אילן](#).

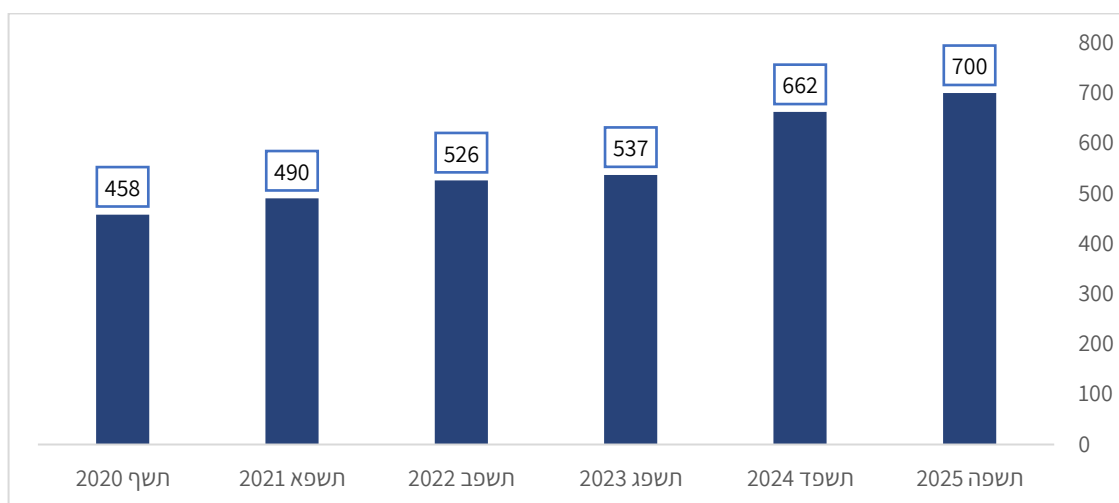
²⁸ אוניברסיטת תל אביב, [תואר ד"ר לרפואה לבעלי ולבעלות תואר ראשון- תוכניות מיוחדות ומתווה חרבות ברזל](#). כניסה אחרונה: 22 בדצמבר 2024.

²⁹ המועצה להשכלה גבוהה, [שנת הלימודים האקדמית תשפ"ה תיפתח בצל מלחמת חרבות ברזל](#), 29 באוקטובר 2024.

³⁰ שם.

³¹ הנתונים לא כוללים את מספר התלמידים בתוכנית צמרת של העתודה הצבאית, המתקיימת באוניברסיטה העברית. בתוכנית זו התקבלו בשנת תשפ"ה 88 תלמידים ובשנת תשפ"ד 73 סטודנטים.

תרשים 1: סטודנטים שנה א' בלימודי רפואה, מסלול שש-שנתי, תש"ף-תשפ"ה³²

מדוח הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה משנת 2022 עלה כי בין תשס"ה לתשפ"ה הביקוש לתואר ראשון ברפואה כללית באוניברסיטאות עלה בהתמדה. מספר המתקבלים ולומדים, שמשקף את היצע מקומות הלימוד, גדל אומנם באופן מתון ב-22.7%, אך מספר הנדחים, המשקף את עודף הביקוש על ההיצע, גדל מאוד (150%).³³ בתשפ"ב ותשפ"ג שיעור הדחייה (יחס מועמדים למתקבל ולומד) היה 4.1 ו-3.7, בהתאמה. מדובר בשיעור דחייה גבוה של יותר מפי שניים בהשוואה לשיעור הדחייה הכללי שעמד בשנים אלו על 1.8 ו-1.7, בהתאמה.³⁴ בשל הפער בין הביקוש וההיצע שהלך וגדל עם השנים, הפער בין ספי הקבלה והדחייה הפך קטן מאוד. לשם המחשה, בשנת תשפ"ה ציון ההתאמה לרפואה לקבלה באוניברסיטת תל אביב במסלול השש-שנתי היה 739.4, ואילו סף הדחייה היה 739.39.³⁵ בדומה, ציון ההתאמה לקבלה בשנה זו באוניברסיטה העברית היה 25.968, ו-25.967 לדחייה.³⁶ גם באוניברסיטת בר אילן, סף הקבלה בשנת תשפ"ה היה 213.54, וסף הדחייה 213.52.³⁷

³² עיבוד מרכז המחקר והמידע של הכנסת נתוני האוניברסיטאות שנמסרו באמצעות ור"ה במענה לפנייתנו.

³³ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [מועמדים ללימודי תואר ראשון ברפואה כללית באוניברסיטאות בשנים תשס"ה-תשפ"ה](#), 24 בנובמבר 2022.

³⁴ המועצה להשכלה גבוהה, [לוח 20: מועמדים ללימודי תואר ראשון באוניברסיטאות יחס מועמדים למתקבל ולומד, \(תשס"ו-תשפ"ה\)](#).

³⁵ אוניברסיטת תל אביב, [מדעי הרפואה והבריאות](#). מועד העדכון: 10 בנובמבר 2024.

³⁶ האוניברסיטה העברית, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, התקבל באמצעות דוא"ל מאת ור"ה, 3 בדצמבר 2024.

³⁷ אוניברסיטת בר אילן, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, התקבל באמצעות דוא"ל מאת ור"ה, 5 בדצמבר 2024.

בשל הפער בין
הביקוש וההיצע של
לימודי הרפואה
בישראל, שהלך וגדל
עם השנים, הפער בין
ספי הקבלה והדחייה
הפך קטן מאוד

2.1 מאפיינים חברתיים כלכליים של מועמדים ללימודי רפואה הלומדים בישראל³⁸

דוח הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שפורסם בנובמבר 2022 בחן מאפיינים שונים של מועמדים ללימודי רפואה בישראל בשנת הלימוד תשס"ה-תשפ"א, בפקולטות לרפואה באוניברסיטה העברית בירושלים, הטכניון, אוניברסיטת תל אביב ואוניברסיטת בן-גוריון בנגב. להלן מוצגים כמה מן הממצאים המרכזיים:

- במהלך השנים חלה עלייה משמעותית במספרם של המועמדים שיש להם לפחות הורה אחד בעל השכלה אקדמית, אך מספרם של המועמדים שאף אחד מהוריהם אינו אקדמאי נשאר יציב. ל-84.7% מהמועמדים שהתקבלו ללימודי רפואה בשנת תשפ"א, היה לפחות הורה אחד בעל השכלה אקדמית.

- בקרב המועמדים ללימודי רפואה יש ייצוג יתר לאלו שאבותיהם בעלי הכנסה גבוהה וייצוג חסר לאלו שאבותיהם בעלי הכנסה נמוכה. בקרב המועמדים שהתקבלו ללימודי רפואה בשנת תשפ"א, הכנסת אבותיהם של כ-80% הייתה ב-3 עשירונים הגבוהים (8-10) ואילו של כ-5% הייתה ב-3 העשירונים הנמוכים (1-3). לפיכך, יחס הסיכויים של 3 העשירונים הגבוהים להיות מועמדים לרפואה הוא פי 16 לעומת 3 העשירונים הנמוכים.

- בעשור שבין תשס"ב-תשפ"א, מספרם של המועמדים הערבים נשאר יציב, אך ירד בקרב המתקבלים ולומדים. בעיבוד נתונים שבוצע על ידי הלמ"ס לבקשתנו, אפשר לראות בתרשים 2 להלן ששיעור המתקבלים ולומדים בקרב מועמדים ערבים בכל אחת מהשנים תש"ף-תשפ"ד, נמוך משיעור היהודים ואחרים המתקבלים ולומדים.³⁹

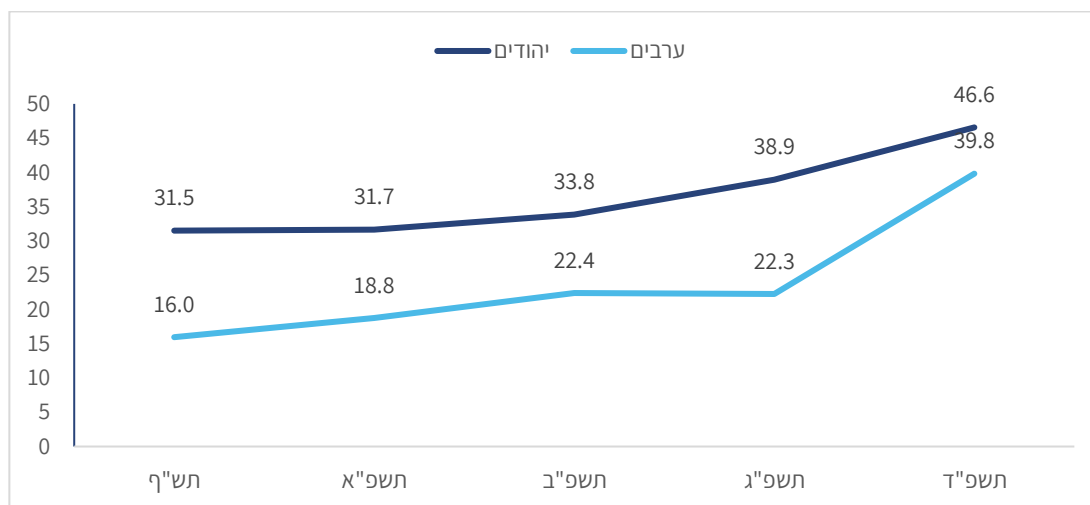
³⁸ אלא אם צוין אחרת, הנתונים בפרק זה מתוך: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [מועמדים ללימודי תואר ראשון ברפואה כללית באוניברסיטאות בשנים תשס"ה-תשפ"א](#), 24 בנובמבר 2022. נדגיש כי הנתונים כוללים מועמדים לתואר ראשון בלימודי רפואה בפקולטות לרפואה במוסדות האלו: האוניברסיטה העברית בירושלים, הטכניון - מכון טכנולוגי לישראל, אוניברסיטת תל אביב, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב. הנתונים לא כוללים את הפקולטה לרפואה בצפת שתחת אוניברסיטת בר אילן, שהחלה את לימודי המסלול השש-שנתי לרפואה בשנת הלימודים תשפ"ד ואת הפקולטה לרפואה באוניברסיטת אריאל בשומרון שיש בה לימודי רפואה במסלול ארבע-שנתי בלבד.

³⁹ אביאל קרנצ'ר, ראש תחום בכיר השכלה גבוהה ומדע, הלמ"ס, עיבוד נתונים עבור מרכז המחקר והמידע של הכנסת, התקבל באמצעות דוא"ל, 31 בדצמבר 2024.

בקרב המועמדים ללימודי רפואה יש ייצוג יתר לאלו שאבותיהם בעלי הכנסה גבוהה וייצוג חסר לאלו שאבותיהם בעלי הכנסה נמוכה

בשנת תשפ"ד, שיעור הסטודנטים הערבים מכלל הסטודנטים שהחלו לימודי רפואה היה 9.7%, ובתשפ"ג שיעורם היה נמוך יותר - 7.3%

תרשים 2: שיעור מתקבלים ולומדים מסך הנרשמים בקרב תלמידי רפואה שנה א', תש"ף-תשפ"ד⁴⁰

**מספרם של
הסטודנטים יוצאי
אתיופיה בלימודי
רפואה במסלול
השש-שנתי בתשפ"ה
בכלל המוסדות הוא
נמוך מ-10**

- בשנת תשפ"ד, שיעור הסטודנטים הערבים, מתוך כלל הסטודנטים שהחלו לימודי רפואה כללית בשנה א', עמד על 9.7%. בשנה זו היה ציון הפסיכומטרי הממוצע של המתקבלים והלומדים בקרב יהודים ואחרים 723.57, ובקרב ערבים 725.85.⁴¹ נספח א' במסמך מציג את ציוני הפסיכומטרי לקבלה ודחייה ללימודי רפואה בשנים תש"ף-תשפ"ד, בפילוח לפי מגזר.

- בשנת הלימודים תשפ"ג, מספר הסטודנטים הערבים שלמדו רפואה כללית בכל השנים ובכל האוניברסיטאות היה 382, והם היוו 8% מכלל תלמידי הרפואה.⁴² מקרב תלמידי שנה א' בלימודי רפואה כללית שיעורם היה כ-7.3%.⁴³

- על פי נתוני המל"ג, בשנת תשפ"ג מספר הסטודנטים לתואר ראשון ברפואה מקרב בוגרי החינוך החרדי, בכל שנות הלימוד ובכל המוסדות, היה 32.44.

- על פי נתונים שמסרו האוניברסיטאות במענה לפנייתנו עולה כי מספרם של הסטודנטים יוצאי אתיופיה בלימודי רפואה בשנה א' במסלול השש-שנתי בתשפ"ה בכלל המוסדות הוא נמוך מ-10.

⁴⁰ נתוני האוניברסיטאות שנמסרו במענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת. נציין כי נתוני הלמ"ס שונים וייתכנו לכך כמה סיבות: הכללת נתוני הלומדים בתוכנית צמרת בנתוני למ"ס וכן הבדלים במועד איסוף הנתונים, המשתנים עקב נשירה או לחילופין קליטה של סטודנטים נוספים במהלך השנה.

⁴¹ אביאל קרנצ'ר, ראש תחום בכיר השכלה גבוהה ומדע, הלמ"ס, עיבוד נתונים עבור מרכז המחקר והמידע של הכנסת, התקבל באמצעות דוא"ל, 31 בדצמבר 2024.

⁴² הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [לוח 2.3: סטודנטים במוסדות להשכלה גבוהה במקצועות לימוד נבחרים לפי מין, קבוצת אוכלוסייה סוג מוסד ותואר](#). תאריך פרסום: 13 באוקטובר 2024.

⁴³ הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, [לוח 2.10: סטודנטים בשנה ראשונה לתואר ראשון באוניברסיטאות במקצועות לימוד נבחרים, לפי מין, קבוצת אוכלוסייה ומוסד](#). תאריך פרסום: 13 באוקטובר 2024.

⁴⁴ המועצה להשכלה גבוהה, [התכנית הרב-שנתית להנגשת ההשכלה הגבוהה לאוכלוסייה החרדית תשפ"ד](#).

תשפ"ח- טיוטא להתייחסויות, אוגוסט 2024.

3. קבלה של מועמדים מאוכלוסיות יעד ללימודי רפואה באוניברסיטאות

הנתונים שחשפה הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מציינים תמונה לפיה לאוכלוסיות מסוימות יש קושי ניכר להתקבל באמצעות ערוצי הקבלה הראשיים ללימודי רפואה, ומעלים שאלות לגבי קיומו של שוויון הזדמנויות בקבלה ללימודים אלו. על מנת לבחון האם קיימים מנגנונים המקדמים העדפה מתקנת עבור אוכלוסיות יעד בקבלה ללימודי רפואה, פנינו באמצעות ור"ה בבקשת מידע אל כלל האוניברסיטאות בישראל שיש בהן בית ספר לרפואה. בנוסף, פנינו אל המועצה להשכלה גבוהה על מנת לקבל את התייחסות מל"ג-ות"ת לנושא הקבלה של מועמדים השייכים לאוכלוסיות היעד ללימודי רפואה.

בפרק זה יוצגו בפרק זה המענה שהתקבל ממל"ג ולאחר מכן יוצגו התוכניות המיוחדות לשילוב של אוכלוסיות יעד בלימודי רפואה, שאינן מוסדיות (כלומר אינן ייחודיות למוסד אחד בלבד, אלא פועלות ביותר ממוסד אחד). תשובות האוניברסיטאות מובאות בחלוקה מוסדית בפרק הבא של המסמך, וזאת בשל השונות בתנאי ותהליכי הקבלה בין הפקולטות לרפואה וכן באופן היישום של מנגנוני הקבלה לאוכלוסיות היעד, לרבות לעניין הקצאת המכסות לסטודנטים הזכאים להקלות בתנאי הקבלה על בסיס השתייכותם לאוכלוסיות אלו, ככל שישנן מכסות כאלו. מידת הפירוט לגבי כל מוסד תלויה הן בתוכניות הרלוונטיות ובקיומם של מנגנוני העדפה מתקנת עבור אוכלוסיות יעד, והן במענים שנמסרו על ידם בהמשך לפנייתנו.⁴⁵

3.1 מדיניות מל"ג בתעודת לימודי רפואה לבני אוכלוסיות יעד⁴⁶

במענה לפנייתנו, נמסר כי התעודת לימודי רפואה עבור יוצאי אתיופיה⁴⁷ ובני החברה החרדית,⁴⁸ היה מאז ומעולם ברמה הגבוהה ביותר (רמה א'). באשר לבני החברה הערבית, צוין בתשובת המל"ג התיעודת של רפואה עלה מרמה ג' לרמה א',⁴⁹ וזאת בעקבות ירידה בשיעור הסטודנטים הערבים ברפואה בעשור האחרון. נזכיר כי ירידה זו משתקפת גם בנתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה שהוצגו לעיל.

בהמשך לתשובת המל"ג, נדגיש כי:

1. לימודי רפואה אמנם מדורגים ברמה א' עבור אוכלוסיות המגוון, אך אינם תחום הלימוד היחיד שמדורגים ברמה א'. כך, למשל, גם לימודי הנדסה, מדעי המחשב, פיזיקה, פסיכולוגיה ומקצועות נוספים- מוגדרים ברמה זו לכל שלוש האוכלוסיות שהוזכרו.

⁴⁵ אלא אם צוין אחרת, המענים מהמוסדות אליהם פנינו התקבלו בין המועדים 3-5 בדצמבר 2024, באמצעות דוא"ל על ידי ור"ה. פניותנו למוסדות לצורך קבלת הבהרות על המענים התבצעו ישירות מול הגורמים הרלוונטיים בכל מוסד.

⁴⁶ אלא אם צוין אחרת, המידע בפרק זה התקבל מאת הגב' מיכל פרי, מנהל פניות הציבור במועצה להשכלה גבוהה, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 16 בדצמבר 2024.

⁴⁷ המל"ג, [עדכון תיעוד תחומי לימוד ליוצאי אתיופיה](#), 18 ביוני 2024.

⁴⁸ המל"ג, [עדכון סדרי עדיפות תכנוניים לתחומי לימוד למגזר החרדי במוסדות להשכלה גבוהה](#), 22 בפברואר 2022.

⁴⁹ המל"ג, [עדכון תיעוד תחומי לימוד לחברה הערבית, הדרוזית והצ'רקסית](#), 18 ביוני 2024.

מאפייני המתקבלים
והנדחים ללימודי
רפואה בישראל
מציינים תמונה לפיה
לאוכלוסיות מסוימות
יש קושי להתקבל
באמצעות ערוצי
הקבלה הראשיים
ומעלים שאלות לגבי
קיומו של שוויון
הזדמנויות בקבלה
ללימודים אלו

2. התמריצים והמלגות שמוצגים בתשובת המל"ג ניתנים למוסדות ולסטודנטים לאחר קבלה של המועמדים למוסד, ואין בהם כדי להקל על תנאי הקבלה ללימודי הרפואה.
3. אין מכסות שהוגדרו על ידי המל"ג לקבלה של אף אחת מאוכלוסיות היעד ללימודי רפואה.

3.2 תוכניות לשילוב של בני אוכלוסיות יעד בלימודי רפואה

כמוזכר, בכל האוניברסיטאות יש תוכניות שנועדו להרחיב את הנגישות של בני אוכלוסיות היעד להשכלה גבוהה. בפרק זה נציג את התוכניות שיש להן רלוונטיות לעניין קבלת מועמדים מאוכלוסיות היעד ללימודי רפואה, ושהן מוכרות על ידי שני מוסדות לפחות. נדגיש, כי אלו לא תוכניות ייעודיות ללימודי רפואה, אלא תוכניות שלפחות שני מוסדות שבהם מתקיימים לימודי רפואה מכירים בהן לצורך הקלת תנאי הקבלה של אוכלוסיות יעד.

נוסף על התוכניות המוזכרות בפרק זה יש תוכניות נוספות שמטרתן לסייע לסטודנטיות וסטודנטים מאוכלוסיית היעד לאחר הקבלה ללימודים, לרבות באמצעות תמיכות אקדמיות, כלכליות, חברתיות ואחרות ולמנוע נשירה, אך אלו כאמור לא מעניינו של המסמך הנוכחי ולא יוזכרו כאן. מאותה הסיבה, לא יוזכרו תוכניות ייחודיות לאוכלוסיות היעד שאין בהן אפשרות להתקבל ללימודי רפואה. לצד זאת נדגיש שכמה מהתוכניות המוזכרות במסמך מעניקות גם את מעטפת כלכלית, חברתית ואקדמית ולא רק תמיכה בקבלה ללימודי רפואה ושחלק מהתוכניות המוזכרות אינן ייחודיות ללימודי רפואה.

ככל שיש לאוניברסיטה מסוימת תוכנית מוסדית שהיא ייחודית למוסד, במסגרתה יכולים להתקבל מועמדים ללימודי רפואה מאוכלוסיית היעד בתנאים מקילים, היא מובאת בפרק המציג את נתוני המוסד בעניין תנאי הקבלה של אוכלוסיות אלו. נדגיש כי בדומה לתוכניות המוצגות להלן, התוכניות המוסדיות לא דווקא מיועדות ללימודי רפואה בלבד.

3.2.1 ראויים לקידום⁵⁰

תוכנית "ראויים לקידום" של האגודה לקידום החינוך מאפשרת למועמדים לנסות ולהתקבל למערך הלימוד האקדמי באוניברסיטאות על בסיס של העדפה מתקנת. מדובר בתוספת לניקוד המתקבל בשקלול הנתונים האקדמיים של המועמד (לרוב ציוני בגרות ופסיכומטרי). סולם הניקוד לתוספת נקבע על סמך פרמטרים הכוללים התייחסות לרקע האישי של כל מועמד והאירועים שהתרחשו בעת לימודיו בתיכון (דוגמת גירושין, גירושי הורים, מספר אחים ואחיות, עיר מגורים ומוסד הלימודים בשנות התיכון, יתמות, נכות, מחלה קשה וכיוצ"ב).⁵¹ בדרך זו, האוניברסיטאות פותחות את שעריהן לאלו שסיכוייהם ההתחלתיים להתקבל ללימודים נמוכים בשל נסיבות חיים שאינן תלויות בהם.

מועמדים ללימודי
רפואה יכולים
להגיש מועמדותם
על בסיס תוכנית
ראויים לקידום
באוניברסיטאות תל
אביב, העברית ובן
גוריון בלבד

⁵⁰ האגודה לקידום החינוך, ראויים לקידום.

⁵¹ לטופס ראויים לקידום, ראו: <https://form.jotform.com/211932434865459>

כמוזכר, כל אוניברסיטה מבצעת החלטה עצמאית בקבלת התלמידים על בסיס ראויים לקידום, וכן בקביעת סך הנקודות המקנות העדפה מתקנת. התוכנית מוכרת אמנם בכל המוסדות האוניברסיטאיים, אך לא בהכרח לכלל מסלולי הלימוד בכל מוסד. לפי בדיקתנו והתשובות מסרו המוסדות לפנייתנו, מועמדים ללימודי רפואה במסלול השש-שנתי יכולים להגיש מועמדותם על בסיס תוכנית ראויים לקידום בשלוש אוניברסיטאות: באוניברסיטת תל אביב, באוניברסיטה העברית ובאוניברסיטת בן גוריון בלבד, אם צברו סך של 30 נקודות ויותר.

3.2.2 תוכנית פורשטיין⁵²

זוהי תוכנית פרטית המוכרת על-ידי כלל האוניברסיטאות הציבוריות בישראל (למעט הטכניון), שמטרתה לאפשר לצעירים מהפריפריה החברתית-כלכלית וליוצאי אתיופיה להתקבל ללימודים במוסדות להשכלה גבוהה גם אם אינם עומדים בתנאי הקבלה הרשמיים. המלצה על מועמדים מטעם תוכנית פורשטיין מבוססת על אבחון ייחודי שנעשה מטעם המכון ונשלח אל האוניברסיטאות. בעניינו של המסמך הנוכחי, הגשת מועמדות ללימודי רפואה על בסיס המלצה של המכון תקפה למועמדים יוצאי אתיופיה בלבד, באוניברסיטה העברית ובאוניברסיטת בן גוריון בלבד.⁵³ הקבלה היא במסגרת המכסות המוקצות לאוכלוסייה זו, או באמצעות ועדות החריגים, בהתאם למדיניות של כל מוסד כמפורט בהמשך.

4. פעילות האוניברסיטאות להקלת תנאי הקבלה ללימודי רפואה לאוכלוסיות היעד

על מנת לקבל מידע ונתונים בנוגע לבחינת קיומן של תוכניות ומנגנונים להקלת תנאי הקבלה של אוכלוסיות היעד ללימודי רפואה במסלולים השש-שנתיים, פנינו בבקשת מידע אל כלל המוסדות הרלוונטיים באמצעות פורום ועד ראשי האוניברסיטאות (ור"ה).

טרם הצגת נתוני האוניברסיטאות נציין שתהליך הקבלה ללימודי רפואה באוניברסיטה העברית, באוניברסיטת תל אביב ובטכניון כולל גם **מבחני מו"ר/מרק"ם** שהם מבחנים לא קוגניטיביים, המתבצעים על-ידי המרכז הארצי לבחינות ולהערכה (מאל"ו).⁵⁴ במוסדות האחרים מתקיים **הליך פנימי** של בדיקת ההתאמה ללימודי הרפואה על בסיס הערכה לא קוגניטיבית. בחלק מהמוסדות הזימון לבחינות אלה מכונה "שלב ב", שכן עמידה בתנאי האקדמיים בהתאם לפרמטרים הקוגניטיביים הם שלב א' בתהליך המיון. הסבר קצר על מבחנים אלו מובא להלן.

בעבר ערכו בתי הספר לרפואה בישראל ריאיון אישי ארוך, ולרוב יחיד, כחלק מהליך הקבלה. מחקרים רבים מצאו שריאיון לא מובנה הוא כלי מדידה בלתי מהימן ואף בלתי הוגן, שכן הוא אינו

⁵² מכון פורשטיין

⁵³ רועי בכר, מנהל פיתוח אסטרטגי ופרויקטים, מכון פורשטיין. שיחת טלפון, 5 בדצמבר 2024.

⁵⁴ להרחבה על אודות הבחינות, ראו: מאל"ו, מערכות המיון ללימודי רפואה במסלולים השש-שנתיים, עלון הדרכה 2024.

סטנדרטי ואובייקטיבי והוא מועד להטיות בשיפוט המעריכים. לאור המחקרים הללו ולאור העובדה שבתי ספר לרפואה בעולם המערבי החלו למיין מועמדים לרפואה באמצעות מרכזי הערכה, הוחלט להשתמש במרכז הערכה בהליך המיין לחלק ממסלולי לימוד הרפואה בישראל.⁵⁵ החל משנת 2004 החליטו מרבית בתי הספר לרפואה בישראל לבסס את הליך הקבלה על שילוב של מרכיב קוגניטיבי (ציוני בחינות הבגרות והמבחן הפסיכומטרי) ומרכיב לא קוגניטיבי (בחינת מו"ר/מרק"ם או בחינה מוסדית מקבילה לה).

המרכיב הלא קוגניטיבי הוא למעשה הערכה של ההתנהגות והאישיות באמצעות שני כלי הערכה מרכזיים: שאלון אישי ביוגרפי ומרכז הערכה. מערכות מו"ר ומרק"ם פותחו על מנת להעריך משתנים אישיים שאינם נמדדים בבחינות הבגרות ובבחינה הפסיכומטרית אך משמעותיים לתפקודו של הרופא, דוגמת תקשורת בין אישית, התמודדות עם קשיים, בגרות ובשלות, שיפוט והבנת המציאות, מודעות, ביקורת עצמית והכרה במורכבות. ציון מערכת מו"ר ומרק"ם מאפשר לדרג את כל המועמדים ללימודי רפואה במסלולים השש-שנתיים על פי סולם ציונים אחיד ומאפשר לבתי הספר לרפואה להוסיף מרכיב לא קוגניטיבי למשוואת הקבלה ללימודים.⁵⁶ תוקף הבחינות הוא לשנתיים.

תשובות שקיבלנו במענה לפנייתנו מופיעות בחלוקה מוסדית, בסדר הבא: ראשית מוצגות תשובות האוניברסיטאות שמקיימות כחלק מהליך הקבלה את מבחני מו"ר/מרק"ם המוצגים להלן (אוניברסיטת תל אביב, האוניברסיטה העברית והטכניון), לאחר מכן מובאת תשובת אוניברסיטת בן גוריון שיש לה הליך פנימי מקביל לבחינת פרמטרים לא קוגניטיביים שלא על ידי מאל"ן, ולבסוף מוצגת תשובת אוניברסיטת בר אילן שמפעילה תוכנית לימודי רפואה שש-שנתית החל משנת תשפ"ד וגם היא מפעילה מערך מיין פנימי לבחינת מאפיינים אישיותיים של המועמדים. אמנם, גם אוניברסיטת אריאל בשומרון התייחסה לפנייתנו אולם אין במוסד לימודי רפואה במסלול שש-שנתי אלא ארבע-שנתי בלבד כאמור, ועל כן תשובתה לא מובאת במסמך.

בטבלה 1 מוצגים **מספר המועמדים שהתקבלו בשנים תשפ"ד-תשפ"ה ללימודי רפואה במסלול השש שנתי באמצעות מנגנוני הקבלה בתנאים מקילים (לא כולל מתווי המילואים), בחלוקה מוסדית**. נדגיש שהנתון לא כולל את המתקבלים לאוניברסיטת בן גוריון במסגרת תוכנית ראויים לקידום. זאת, משום שלפי תשובת האוניברסיטה, מועמדים אלו מתמיינים לאחר ההקלה בתנאי הזכאות לרישום, בערוץ הקבלה הראשי, כמפורט בפרק 4.4 להלן.

⁵⁵ המרכז הארצי לבחינות ולהערכה (מאל"ן), [מיין לבתי ספר לרפואה](#).

⁵⁶ המרכז הארצי לבחינות ולהערכה (מאל"ן), [מהן מערכות מו"ר ומרק"ם](#).

**מספר המועמדים
שהתקבלו בשנת
תשפ"ה ללימודי
רפואה במסלול השש
שנתי באמצעות
מנגנוני הקבלה
בתנאים מקילים, לא
כולל מתווי המילואים,
היה 25**

טבלה 1: סטודנטים שנה א' בלימודי רפואה במסלול השש שנתי שהתקבלו בתנאים מקילים,

תשפ"ד-תשפ"ה⁵⁷

מוסד	מתקבלים תשפ"ד	מתקבלים תשפ"ה
אוניברסיטת תל אביב	13	8
האוניברסיטה העברית	11	11
הטכניון	3	3
אוניברסיטת בן גוריון בנגב	3	3
אוניברסיטת בר אילן	0	0
סך הכול	30	25
שיעור מכלל המתקבלים	4.5%	3.6%

על פי הנתונים המוצגים בטבלה, אפשר לראות ששיעור המתקבלים לרפואה בתנאים המקילים בכלל המוסדות נמוך מ-5%, וכי בין השנים תשפ"ד לתשפ"ה חלה ירידה הן במספר המתקבלים בתנאים המקילים והן בשיעור המתקבלים בתנאים אלו ביחס לכלל המתקבלים. אחד ההסברים לירידה זו למרות הגידול במספרם של כלל הסטודנטים לרפואה בין השנים הוא הגידול שחל במקביל בקבלה של משרתי מילואים במסגרת המתווים היחודיים (ראו בהרחבה בפרק 5).

4.1 אוניברסיטת תל אביב

4.1.1 הליך הקבלה⁵⁸

הקבלה ללימודי רפואה במוסד מבוססת על פרמטרים קוגניטיביים (בגרות או ממירי בגרות,⁵⁹ וציון פסיכומטרי) ועל פרמטרים לא קוגניטיביים (מבחני מו"ר/מרק"ם).⁶⁰ בשלב הראשון נקבע ציון התאמה ראשוני על בסיס שקלול ציון הפסיכומטרי עם ממוצע משוקלל של ציוני הבגרות. על בסיס ציון ההתאמה הראשוני נקבע מדרג של המועמדים ובעלי הציונים הגבוהים מוזמנים למערכת מבחנים לא קוגניטיביים. לאחר קבלת הציונים הלא קוגניטיביים נקבע **ציון התאמה לרפואה** המשוקלל באופן הבא: 30% ציון התאמה ראשוני המבוסס על נתוני הבגרות והפסיכומטרי, ו-70% שקלול של ציוני המבחנים הלא קוגניטיביים באמצעות מערכות מו"ר/מרק"ם. על בסיס ציון התאמה לרפואה נקבע מדרג המועמדים שלפיו יוצאות הודעות קבלה ודחייה.

⁵⁷ נתוני האוניברסיטאות שהתקבלו במענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, באמצעות ור"ה.

⁵⁸ בשל עניינו של המסמך בהליך הקבלה של אוכלוסיות יעד ללימודי רפואה, לא מצאנו לנכון שיש מקום לפרט את כלל תנאי הרישום בגוף המסמך, אלא את ערוץ הקבלה הראשי בלבד, שלמולו מתייחסות ההקלות בתוכניות ייחודיות לאוכלוסיות היעד. למידע המלא והמפורט, ראו: אוניברסיטת תל אביב, ["לימודי רפואה: לימודים לקראת התואר "דוקטור ברפואה"](#).

⁵⁹ לדוגמא מכינה אוניברסיטאית, השכלה אקדמאית חלקית או מלאה. שם.

⁶⁰ מו"ר: מערכת מיון ללימודי רפואה; מרק"ם: מערכת ראיונות קצרים מובנים. מועמדים לתוכנית הארבע שנתית מחויבים בבחינת מר"ב.

תנאי הרישום לכלל המועמדים ללימודי רפואה בתוכנית השש-שנתית

רשאים להגיש מועמדות ללימודי הרפואה מי שעונים על התנאים המצטברים הללו:

- א- **זכאות לבגרות מלאה** או מכינה קדם אקדמית אוניברסיטאית המוכרת על ידי אוניברסיטת תל אביב, בממוצע 90 לפחות (ללא בונוסים), במסלול מדעי הטבע או מדעים מדויקים.
- ב- ציון עובר לפחות בבחינת הבגרות במתמטיקה ברמה של 4 יחידות ומעלה.
- ג- **ציון של 700 ומעלה בבחינת הפסיכומטרי**, ורמת אנגלית בציון של 120 לפחות בפרק האנגלית של הבחינה הפסיכומטרית/אמי"ר/אמיר"ם.

נוסף על מסלול הקבלה הראשי, ועל האפשרות להתקבל בתנאי זכאות של תוכנית ראויים לקידום, מפעילה האוניברסיטה שלוש תוכניות ייחודיות במסגרתן יכולים להתקבל ללימודי רפואה מועמדים מאוכלוסיות היעד: **תוכנית מובילים** המיועדת למועמדים ומועמדות מהחברה החרדית, **תוכנית מצטייני פריפריה** המיועדת, כשמה, לתלמידים מצטיינים מהפריפריה, **ותוכנית אדמאס** ליוצאי אתיופיה. תנאי הסף לקבלה לרפואה במסגרת תוכניות אלו שונים ביחס לתנאים הכלליים, ומופיעים להלן.

4.1.2 תוכניות מוסדיות לקבלת אוכלוסיות יעד ללימודי רפואה

כאמור, נוסף על תוכנית ראויים לקידום, מפעילה האוניברסיטה שלוש תוכניות ייחודיות לאוכלוסיות יעד במסגרתן יכולים להגיש מועמדים מאוכלוסיות יעד לנסות להתקבל ללימודי הרפואה. אלו מפורטות להלן.

מובילים⁶¹

התוכנית פועלת להגשת ההשכלה הגבוהה **לבוגרי ובוגרות החינוך החרדי** כחלק ממחויבותה של אוניברסיטת תל אביב לקידום אוכלוסיות מגוונות. תנאי הסף להגשת מועמדות ללימודי רפואה במסגרת התוכנית הם אלו:

- א- **זכאות לבגרות מלאה** בממוצע 110 ומעלה או מכינה קדם אקדמית אוניברסיטאית מוכרת במסלול מדעי הטבע או מדעים מדויקים, בממוצע 96 לפחות.
- ב- **ציון פסיכומטרי** כללי של 670 לפחות, ורמת אנגלית בציון של 120 לפחות בפרק האנגלית של הבחינה הפסיכומטרית/אמי"ר/אמיר"ם.
- ג- ציון עובר לפחות בבחינת הבגרות במתמטיקה ברמה של 4 יחידות ומעלה.

מצטייני פריפריה⁶²

תוכנית מצטייני פריפריה היא תוכנית ייחודית לאוניברסיטת תל אביב, והיא מתקיימת בשיתוף פעולה עם משרד החינוך. המשרד מאתר מדי שנה את בתי הספר שמהם יוכלו להגיש מועמדות

⁶¹ אוניברסיטת תל אביב, [תוכנית מובילים לבוגרי ולבוגרות החינוך החרדי](#).

⁶² אוניברסיטת תל אביב, [תוכנית לתלמידות ולתלמידי תיכון מצטיינים מהפריפריה](#).

עד 12 מועמדים
בוגרי החינוך החרדי,
יוצאי אתיופיה,
מצטייני פריפריה
וראויים לקידום
יכולים להתקבל
ללימודי רפואה
במסלול השש שנתי
באוניברסיטת תל
אביב שלא באמצעות
ערוץ הקבלה הראשי

אין במוסד מסלול
קבלה ייחודי עבור
מועמדים ערבים
ללימודי רפואה

חמשת התלמידים המצטיינים ביותר לקבלה לתוכנית, על פי מספר קריטריונים ובהם מדד הטיפוח הבית ספרי.⁶³ רק התלמיד המדורג ראשון בכל מוסד ברשימת בתי הספר של משרד החינוך רשאי להגיש מועמדות ללימודי רפואה במסגרת התוכנית, במהלך שבע השנים שלאחר סיום התיכון.⁶⁴ בדיקת הזכאות של מועמדים לקבלה לתוכנית מתבצעת על ידי האוניברסיטה רק לאחר שהם פונים באופן יזום למוסד. הקבלה לאוניברסיטה במסגרת התוכנית אינה מחייבת בחינה פסיכומטרית, אך המועמדים נדרשים לעמוד ביתר התנאים הכלליים לקבלה לרפואה, לרבות ציון רמת אנגלית.

אדמאס⁶⁵

תוכנית אדמאס (אופק באמהרית) פועלת לקידום השילוב והצלחתם של יוצאי אתיופיה בחוגי הנדסה, מדעים ורפואה באוניברסיטאות. תנאי הסף להגשת מועמדות ללימודי רפואה במסגרת התוכנית הם אלו:

- א- **זכאות לבגרות מלאה בממוצע 110 ומעלה** או מכינה קדם אקדמית אוניברסיטאית מוכרת במסלול מדעי הטבע או מדעים מדויקים, בממוצע 96 לפחות.
- ב- **ציון פסיכומטרי כללי של 670 לפחות**, ורמת אנגלית בציון של 120 לפחות בפרק האנגלית של הבחינה הפסיכומטרית/אמי"ר/אמיר"ם.
- ג- ציון עובר לפחות בבחינת הבגרות במתמטיקה ברמה של 4 יחידות ומעלה.⁶⁶

4.1.3 נתונים על קבלה של אוכלוסיות יעד ללימודי רפואה

על פי הנתונים שנמסרו לבקשתנו, בשנת הלימודים תשפ"ה התקבלו במוסד בסך הכול 151 סטודנטים לשנה א' במסלול השש- שנתי לרפואה, מהם 22% גברים והיתר נשים. שיעור הדחייה בשנה זו היה כ-88%, בדומה לשנת תשפ"ד. 15 מהמועמדים התקבלו על בסיס מתווה המילואים (ראו בהמשך). על פי תשובתה של הגב' מיכל גלבע, ראש מינהל הפקולטה לרפואה, ועדת הקבלה החליטה על קבלה של **עד 12 מועמדים** המשתייכים לקטגוריה של אוכלוסיות מיוחדות בחלוקה שווה של עד שלוש הקצאות לכל אוכלוסייה: **בוגרי החינוך החרדי, יוצאי אתיופיה, מצטייני פריפריה והעדפה מתקנת** (ראויים לקידום, שצברו ניקוד של 30 לפחות).⁶⁷ בבדיקה שקיימנו מול הגב' עינת רם, מרכזת ועדת קבלה בביה"ס לרפואה וועדת MD-PhD, אין מסלול העדפה ייחודי עבור מועמדים ערבים ללימודי רפואה.⁶⁸ מועמדים בני החברה הערבית עשויים

⁶³ משרד החינוך, תוכנית ייחודית למצטייני חטיבה עליונה מהפריפריה באוניברסיטת תל אביב.

⁶⁴ הגב' אילנה פליס דוידוביץ', רכזת תכנית מצטייני פריפריה באוניברסיטת תל אביב, שיחת טלפון, 11 בדצמבר 2024.

⁶⁵ אוניברסיטת תל אביב, ערוצי קבלה ומעטפת תמיכה לקהילת יוצאי אתיופיה – אדמאס.

⁶⁶ הגב' עינת רם, מרכזת ועדת קבלה-ביה"ס לרפואה וועדת MD-PhD, אוניברסיטת תל אביב. מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, 12 בדצמבר 2024.

⁶⁷ אוניברסיטת תל אביב, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, התקבל דרך ור"ה באמצעות דוא"ל, 3 בדצמבר 2024.

⁶⁸ הגב' עינת רם, מרכזת ועדת קבלה-ביה"ס לרפואה וועדת MD-PhD, מענה לפניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 11 בדצמבר 2024.

להתקבל ללימודי רפואה בתנאים מקילים במסגרת מסלול מצטייני פריפריה ומסלול העדפה מתקנת באמצעות ראויים לקידום. עוד הוזכר בתשובת האוניברסיטה כי במידה ומכסת המתקבלים מאוכלוסייה מסוימת לא מלאה, אפשר לקבל יותר מועמדים מקבוצת אוכלוסייה אחרת, אך לא יותר משישה מקומות בסך הכול לבני אוכלוסיית יעד אחת. האפשרות לשנות את המכסה המקסימלית המוקצית לכל אוכלוסיית יעד היא תוצאה של שינוי מדיניות מצד המוסד שהתקבל בשנת 2023, שמטרתו לאפשר מיצוי גבוה יותר של המכסות עבור מועמדים ומועמדות מתוך אוכלוסיות היעד.⁶⁹ בנוסף צוין בתשובת האוניברסיטה כי בקבלה ללימודי הרפואה, ציון ההתאמה עבור המועמדים במסלול ראויים לקידום הינו חצי סטיית תקן של ציון ההתאמה של בחינת מו"ר בשלוש השנים שקדמו לעונת הרישום.⁷⁰

טבלה 2 להלן מציגה את מספר המתקבלים ללימודי רפואה במסלול השש-שנתי בשנים תש"ף-תשפ"ה, לפי השתייכות לאוכלוסיית יעד. באשר למתקבלים לרפואה מקרב החברה הערבית נדגיש כי אין בידינו מידע האם התקבלו בהליך הקבלה הכללי או דרך התוכניות לאוכלוסיות היעד (ראויים לקידום, מצטייני פריפריה) שהוזכרו לעיל.

טבלה 2: מתקבלים לשנה א' ללימודי רפואה באוניברסיטת תל אביב, תש"ף-תשפ"ה⁷¹

סך הכול מתקבלים	מהם: חרדים	מהם: יוצאי אתיופיה	מהם: ראויים לקידום	מהם: מצטייני פריפריה	סך הכול תוכניות ייעודיות
תשפ"ה	151 ⁷²	6	1	1	8
תשפ"ד	125	3	1	4	13
תשפ"ג	126	1	1	2	4
תשפ"ב	125	1	0	4	5
תשפ"א	125	0	0	2	2
תש"ף	125	0	0	4	4

מנתוני הטבלה אפשר ללמוד כי במהלך השנים הנבחנות, רק בשנת תשפ"ד מוצתה מכסת ההקצאות לאוכלוסיות ייעודיות, ו-13 מועמדים התקבלו שלא בערוץ הקבלה הראשי. בשנה זו התקבלו חמישה תלמידים במסגרת תוכנית מצטייני פריפריה, שלושה בוגרי החינוך החרדי וארבעה תלמידים במסגרת ראויים לקידום. בשנת תשפ"ה לעומת זאת, כמעט כל התלמידים שהתקבלו במסגרת הקצאת המכסות, שישה מתוך שמונה, היו בוגרי מערכת החינוך החרדית. מספר המתקבלים מקרב יוצאי אתיופיה, אחד בכל שנה, יציב בשלוש שנות הלימוד האחרונות והמכסה המוקצית להם מטעם המוסד לא מגיעה לכדי מיצוי. בשלוש השנים שקדמו להן (תש"ף-תשפ"ב) לא התקבלו כלל מועמדים יוצאי אתיופיה לבית הספר לרפואה. לעומת זאת, מהנתונים

⁶⁹ אוניברסיטת תל אביב, [אוניברסיטת תל אביב מנגישה את לימודי הרפואה לכל חלקי האוכלוסייה](#), 21 באוגוסט 2023.

⁷⁰ גב' אורנה פלש, רכזת רישום וקבלת מועמדים, אוניברסיטת תל אביב, התקבל באמצעות דוא"ל, 12 בדצמבר 2024.

⁷¹ אוניברסיטת תל אביב, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, התקבל דרך ור"ה באמצעות דוא"ל, 3 בדצמבר 2024.

⁷² 15 סטודנטים התקבלו בשנה זו על בסיס מתווה המילואים שמפורט בפרק 5 במסמך.

אפשר ללמוד שהמכסה המיועדת לראויים לקידום מגיעה למיצוי ועומדת על שלושה מתקבלים בממוצע רב שנתי, ובמובן זה שנת תשפ"ה היא חריגה ומאופיינת בייצוג נמוך במיוחד לתלמידי פריפריה בין אם במסלול ראויים לקידום או מצטייני פריפריה. בנוסף, אפשר לראות כי הייצוג מאוכלוסיות היעד הפך מגוון יותר בתקופה הנבחנת, והחל משנת תשפ"ג יש בכל שנה ייצוג גם לבני החברה החרדית וגם ליוצאי אתיופיה, בנוסף לייצוג מקרב מועמדים שנמצאו ראויים לקידום. באשר למועמדים בני החברה הערבית, מהנתונים שנמסרו על ידי האוניברסיטה אפשר לראות שונות במספר המתקבלים ללימודי הרפואה, ובשנים תש"ף-תשפ"ה התקבלו בכל שנה שלושה עד תשעה מועמדים מקבוצת אוכלוסיה זו. כאמור, אי אפשר לדעת האם אלו התקבלו בערוץ הקבלה הראשי או באמצעות תוכניות ייחודיות דוגמת מצטייני פריפריה או ראויים לקידום (שכאמור אינן ייעודיות לחברה הערבית).

4.2 האוניברסיטה העברית

4.2.1 הליך הקבלה

המיון הראשוני ללימודי רפואה בתוכנית השש-שנתית באוניברסיטה העברית מתבסס על הציון הפסיכומטרי הרב-תחומי ועל הישגים לימודיים (תעודת בגרות, מכינה, לימודים אקדמיים קודמים) ועל ידע באנגלית. בשלב א', למועמדים מחושב ציון משוקלל קוגניטיבי המתבסס על הבחינה הפסיכומטרית (70%) והישגים לימודיים (30%), או בשקלול של 50% ללימודים אקדמיים קודמים/מכינה ו-50% ציון בבחינה הפסיכומטרית. מועמדים שציונם המשוקלל עובר את הסף עוברים לשלב ב', מוזמנים למבדקי מו"ר/מרק"ם. עם קבלת ציוני מו"ר/מרק"ם מחושב לכל מועמד ציון סופי לקבלה המבוסס על משקל של 75% לציון מו"ר/מרק"ם ו-25% לציון המשוקלל הקוגניטיבי. המועמדים מדורגים לפי הציון הסופי, ומתקבלים המועמדים הגבוהים במדרג זה בהתאם למכסת הלומדים בכל שנה (שלב ג'). על פי נתוני האוניברסיטה, ציון הסף הקוגניטיבי הסופי לזימון לשלב ב' בשנת תשפ"ה היה 25.284.

תנאי הרישום לכלל המועמדים ללימודי רפואה בתוכנית השש-שנתית

רשאים להגיש מועמדות ללימודי הרפואה מי שעונים על התנאים המצטברים הללו:

- א- **זכאות לבגרות מלאה**, לימודים אקדמיים קודמים או מכינה קדם אקדמית.
- ב- **ציון של 700 ומעלה בבחינת הפסיכומטרי**, ורמת אנגלית בציון של 120 לפחות בפרק האנגלית של הבחינה הפסיכומטרית/אמי"ר/אמיר"ם.
- ג- ציון 90 לפחות בבחינת הבגרות במתמטיקה ברמה של 4 יחידות ומעלה, או 70 לפחות ברמת 5 יח"ל ומעלה הוא תנאי לפטור מלימודי קורס מתמטיקה בשנה א'. נדגיש כי זהו תנאי מומלץ להגשת מועמדות אך אינו מחייב ואפשר להגיש מועמדות ללימודי רפואה גם בהיעדרו, ככל שהתנאים האחרים מתקיימים.

בקבלה לפקולטה
לרפואה
באוניברסיטה
העברית מוקצים בסך
הכול 11 מקומות מדי
שנה לקבלה בתנאים
מקילים: חמישה
מקרי דיקן ושישה
ראויים לקידום

נציין שבית הספר לרפואה באוניברסיטה העברית מפעיל גם את **תוכנית צמרת**⁷³ שהיא תוכנית עתודה צבאית ייעודית של משרד הביטחון עבור תלמידים מצטיינים לפני גיוס או בזמן השירות הצבאי ברפואה, אך אלו אינם מעניינו של מסמך זה ועל כן לא מובאים בו מידע ונתונים הקשורים לתוכנית.

4.2.2 תוכניות מוסדיות לקבלת אוכלוסיות יעד ללימודי רפואה

בתשובת האוניברסיטה לפנייתנו נמסר כי בפני מועמדים שנסיבות חייהם לא אפשרו להם למצות את הפוטנציאל הקוגניטיבי הטמון בהם, ללא קשר להשתייכות לקבוצות אוכלוסייה מסוימות, עומדים שני מסלולי קבלה ייעודיים: בקבלה לפקולטה לרפואה מוקצים שישה מקומות למועמדים שהוכרו כראויים לקידום וחמישה מועמדים נוספים מתקבלים בערוץ הנקרא "מקרה דיקן" המיועד למקרים מיוחדים- ובסך הכול 11 מועמדים מדי שנה. על פי תשובת האוניברסיטה, מיצוי המכסה מדי שנה הוא 100%.

בין היתר, במסגרת זו של מקרה דיקן עשויים להתקבל מועמדים יוצאי אתיופיה שנבחנו במבחן פוירשטיין והומלצו על ידי התוכנית, וכן מועמדים בוגרי החינוך החרדי שנסיבות חייהם מיוחדות. לפי הגב' שר וולנד, ראש מדור רישום וקבלה לתואר בוגר באוניברסיטה, מוקצות לטובת "מקרה דיקן" **עד 2 מכסות עבור מועמדים מהחברה החרדית, ועד 2 מכסות ליוצאי אתיופיה**.⁷⁴ במסגרת מקרה דיקן יכולים להגיש בקשה להתקבל ללימודי הרפואה גם מועמדים שלא עומדים בתנאי הסף הרשמיים של בית הספר לרפואה במוסד.⁷⁵

באשר למועמדים ראויים לקידום, בשלב א' (חישוב ציון משוקלל קוגניטיבי) ניתנת לכל מועמד בעל סטטוס "ראוי לקידום" תוספת קבועה. בשלב ב' נבחנים המועמדים הראויים לקידום באופן שווה לאופן ההיבחנות של ערוץ הקבלה הראשי, באמצעות בחינת מו"ר/מרק"ם. לאחר שנקבע הציון המשוקלל הסופי לקבלה (שלב ג'), מועמדים בעלי סטטוס ראויים לקידום מתקבלים מתוך מדרג נפרד, עד להשלמת המכסה (6 הקצאות, כאמור).

4.2.3 נתונים על קבלה של אוכלוסיות יעד ללימודי רפואה

על פי הנתונים שמסרה האוניברסיטה לבקשתנו, בשנת תשפ"ה החלו את התוכנית השש-שנתית ללימודי רפואה במוסד 120 סטודנטים, מהם שבעה מאוכלוסיות המגוון התקבלו בתוכניות הייחודיות שהוזכרו לעיל, בפירוט הבא: שני מועמדים מהחברה הערבית, שניים יוצאי אתיופיה ושלושה מהחברה החרדית. ארבעה מועמדים נוספים שאינם שייכים לאוכלוסיות המגוון (אך ייתכן שתושבי פריפריה חברתית-כלכלית), התקבלו גם כן בשנה זו בערוצים שצוינו. בסך הכול על פי נתוני האוניברסיטה, התקבלו ללימודי הרפואה בשנה זו (כולל קבלה בערוץ הקבלה הראשי) 26

⁷³ האוניברסיטה העברית, רפואה - המסלול הצבאי - צמרת.

⁷⁴ הגב' שר וולנד, ראש מדור רישום וקבלה, האוניברסיטה העברית. שיחת טלפון, 8 בדצמבר 2024.

⁷⁵ שם.

בשנת תשפ"ה, מתוך
כלל המתקבלים
בתנאים המקילים,
שבעה השתייכו
לאוכלוסיות המגוון

בשנת תשפ"ד
מספרם היה חמישה

בני אוכלוסיות יעד: 14 תלמידים מהחברה הערבית, 10 מהחברה החרדית ושני יוצאי אתיופיה. שיעור הייצוג מקרב שלוש אוכלוסיות אלו בקרב המתחילים ללמוד רפואה בשנה זו הוא כ-22%.

בשנת תשפ"ד התקבלו לתוכנית השש-שנתית במוסד 124 מועמדים,⁷⁶ מהם חמישה מועמדים מאוכלוסיות המגוון התקבלו במסגרת תנאי הקבלה הייחודיים: אחד יוצא אתיופיה, אחד מהחברה החרדית ושלושה מהחברה הערבית. שישה מועמדים נוספים התקבלו על בסיס מנגנוני הקבלה שצוינו לעיל אבל אינם שייכים לאוכלוסיות המגוון שצינו (אם כי כאמור, ייתכן שהם תושבי פריפריה חברתית-כלכלית). בסך הכול בשנה זו התקבלו 16 מועמדים מאוכלוסיות היעד בחלוקה הבאה: אחד יוצא אתיופיה, ארבעה מהחברה החרדית ו-11 בני החברה הערבית. הייצוג של אוכלוסיות אלו מסך המתקבלים בניכוי המתקבלים בעקבות מתווה המילואים המיוחד הוא כ-16%.

4.3 הטכניון

4.3.1 הליך הקבלה

בדומה למוסדות האחרים שהוזכרו, גם בטכניון המיון הראשוני ללימודי רפואה בתוכנית השש-שנתית מתבסס על הציון הפסיכומטרי הרב-תחומי, על הישגים לימודיים (תעודת בגרות, מכינה, לימודים אקדמיים קודמים) ועל ידע באנגלית. סיכויי הקבלה לטכניון מחושבים על סמך שקלול ממוצע ציוני הבגרות וציון הפסיכומטרי הרב תחומי. שיקלול ציוני הבגרות וציון הפסיכומטרי נקרא בטכניון סְכָם. ציון הסְכָם קובע את מיקום המועמדים בתחרות על מספר מוגבל של מקומות. חישוב הסכום וגם תנאי הקבלה למסלולי הרפואה שונים משאר המסלולים.⁷⁷

להלן פירוט התנאים המצטברים להגשת מועמדות ללימודי רפואה:

א- **זכאות לתעודת בגרות מלאה**, לימודים אקדמיים קודמים או מכינה קדם אקדמית.

ב- **התעודה כוללת 5 יח"ל מתמטיקה בציון 70 ומעלה**. אם הציון נמוך מ-70 על המועמד לעבור בחינת סיווג פנימית במתמטיקה ולקבל בה ציון 70 ומעלה. לחלופין, התעודה כוללת 4 יח"ל מתמטיקה, ובתנאי שהמועמד עבר בחינת סיווג במתמטיקה וקיבל בה ציון 70 ומעלה.

ג- **ציון פסיכומטרי**, ובו ציון של 120 ומעלה בחלק האנגלית או בבחינת אמ"ר.

נדגיש כי לא מצאנו שיש ציון מינימלי בבחינת הפסיכומטרי או של ממוצע בגרורות הנדרשים להגשת מועמדות ללימודי רפואה במוסד, והדגש הוא על ציון הסכום שהוא שקלול שני הפרמטרים הללו כאמור. על פי אתר הטכניון, מועמדים בעלי סכום קבלה גבוה מסך הקבלה אשר נקבע מעת לעת, מוזמנים (על-פי דירוג ציון הסכום) לבחינת מו"ר/מרק"ם. ציון הסכום המינימלי לזימון לשלב ב' בסמסטר א' בתשפ"ה היה 92.0, בתשפ"ד 91.925, ובתשפ"ג

⁷⁶ 24 מהסטודנטים שהחלו לימודיהם בשנה זו, נקלטו בשל קבלת סטודנטים במסגרת מתווה המילואים. על המתווה ראו בהרחבה בפרק 5 של המסמך.

⁷⁷ הטכניון- מכון טכנולוגי לישראל, [ציון סכום](#).

93.36⁷⁸ ציון בחינת מו"ר/מרק"ם למועמדים ללא רקע אקדמי בשנים אלו היה מצוי בטווח שבין 204-201 ושיעורי הדחייה היו 64%, 56%-70%, בהתאמה.⁷⁹

4.3.2 תוכניות מוסדיות לקבלת אוכלוסיות יעד ללימודי רפואה

במענה לפנייתנו נמסר כי בטכניון לא קיימות מכסות לקבוצות שונות, ואין קבלה ללימודי רפואה על בסיס מסלול ראויים לקידום. עם זאת, צוין שכל בקשה שמוגשת מטעם מועמדים יוצאי אתיופיה והחברה החרדית מטופלת ונבדקת פרטנית בוועדה בראשות דיקן לימודי הסמכה. עוד נמסר כי מועמדים בעלי רקע אישי חריג גם כן נבדקים על ידי הוועדה, וכי אין מכסה ייעודית המוקצית לבני החברה הערבית.⁸⁰

4.3.3 נתונים על קבלה של אוכלוסיות יעד ללימודי רפואה

בשנת הלימודים תשפ"ה התקבלו במוסד 189 סטודנטים למסלול השש-שנתי לרפואה ובשנת תשפ"ד התקבלו 176 סטודנטים.

באשר למידע בנוגע למתקבלים מקרב אוכלוסיות היעד, צוין בתשובת המוסד כי נכון להיום אין איסוף יזום של מידע דמוגרפי ולכן המידע קיים רק לגבי מועמדים שפונים בבקשה להידון בקבלה חריגה. על פי הנתונים שנמסרו, בשנים תשפ"ד ותשפ"ה התקבלו ללימודי רפואה בכל שנה שני מועמדים בני החברה החרדית ועוד מועמד אחד יוצא אתיופיה. אין בידינו מידע לגבי מספר הסטודנטים משאר אוכלוסיות היעד (תושבי הפריפריה או בני החברה הערבית) שהתקבלו ללימודי הרפואה בשנים האלו במוסד בערוץ הקבלה הראשי.

4.4 אוניברסיטת בן גוריון בנגב

4.4.1 הליך הקבלה

הקבלה ללימודי רפואה במוסד מתבססת על ציוני הבחינה הפסיכומטרית או נתיב לאקדמיה (מסלול חלופה פסיכומטרי, ייחודי למועמדים ללימודים באוניברסיטת בן גוריון),⁸¹ בשקלול ציוני תעודת הבגרות-שמהווה את ציון הסכם. לאחר עמידה בתנאי הסף של ציוני הפסיכומטרי והסכם, מתקיים הליך מיון מוסדי הכולל מבחן ממוחשב ושני ראיונות קבלה. ללימודי הרפואה מתקבלים המועמדים שהשיגו את ההערכות הגבוהות ביותר מבין כל המועמדים, בכל אחד מהשלבים, עד למילוי מכסת התלמידים לאותה שנת לימודים.

⁷⁸ שם.

⁷⁹ הטכניון- מכון טכנולוגי לישראל, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, התקבל באמצעות דוא"ל מאת ור"ה, 3 בדצמבר 2024.

⁸⁰ הטכניון- מכון טכנולוגי לישראל, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, התקבל באמצעות דוא"ל מאת ור"ה, 3 בדצמבר 2024.

⁸¹ אוניברסיטת בן גוריון בנגב, [נתיב לאקדמיה- חלופה לפסיכומטרי](#).

בשנים תשפ"ד ותשפ"ה התקבלו ללימודי רפואה בטכניון בכל שנה שני מועמדים בני החברה החרדית ועוד מועמד אחד יוצא אתיופיה

אין במוסד קבלה ללימודי רפואה על בסיס מסלול ראויים לקידום

תנאי הרישום לכלל המועמדים ללימודי רפואה בתוכנית השש-שנתית

רשאים להגיש מועמדות ללימודי הרפואה מי שעונים על התנאים המצטברים הללו:

א- **זכאות לבגרות מלאה.**

ב- **ציון פסיכומטרי רב תחומי/ נתיב לאקדמיה של 680 ובנוסף ציון סכם של 735.**

ג- **ציון של 120 בחלק האנגלית של הפסיכומטרי או מקביל לו (רמת מתקדמים ב').**

ציון החתך לקבלה בשנת תשפ"ה היה 9.26, בשנת תשפ"ד 9.38 ובשנת תשפ"ג 9.34, ושיעור הדחייה בשנים אלו מסך המועמדים שעמדו בתנאי הסף היה 86%, 82%-88.5%, בהתאמה.

4.4.2 תוכניות מוסדיות לקבלת אוכלוסיות יעד ללימודי רפואה

על פי תשובת האוניברסיטה שנמסרה במענה על פנייתו, המוסד מאפשר כניסה לתהליך המיון לבית הספר לרפואה בתנאים מותאמים/מקלים למספר אוכלוסיות יעד, לפי הפירוט שלהלן:

מסלול ראויים לקידום

מועמדים שהוכרו כראויים לקידום בדירוג של 30 נקודות ומעלה זכאים להיכנס לתהליך המיון לבית הספר לרפואה, בציון סכם נמוך מציון הסף הנדרש מאוכלוסיית הנרשמים הכללית. המשך תהליך המיון מעבר להקלה בתנאי הזכאות לרישום עבור ראויים לקידום הוא זהה להליך הקבלה הראשי.

מסלול חרדים

מועמדים בוגרי החינוך החרדי יכולים להיכנס לתהליך המיון במידה וסיימו שנת מכינה בציון סופי של 90, המהווה חלופה לציון תעודת בגרות משוקלל. בנוסף, סף הציון הפסיכומטרי שנקבע לאוכלוסייה זו עומד על 660 במקום 680 לאוכלוסיית המועמדים הכללית. המשך תהליך המיון מעבר להקלה בתנאי הזכאות לרישום למועמדים אלו הוא זהה להליך הקבלה הראשי.

תוכנית סיקט

כמוזכר, אוניברסיטת בן גוריון עובדת בשיתוף פעולה עם **תוכנית פוירשטיין** ותוכנית סיקט בקבלת מועמדים יוצאי אתיופיה ללימודי רפואה. על פי אתר האוניברסיטה, במסגרת שיתוף הפעולה מועמדים ומועמדות יוצאי אתיופיה שציון הפסיכומטרי שלהם בטווח של 100 נקודות מדרישות הקבלה יכולים להגיש מועמדותם ללימודי רפואה.⁸²

תוכניות ניצני רפואה (מסלול 420) ושער לאקדמיה

על פי התשובה שנמסרה לבקשתנו, מדובר בתוכניות במסגרתן מועמדים ומועמדות מאוכלוסיות היעד ובהן בני החברה הבדואית בנגב, יוצאי אתיופיה ומועמדים מרקע חברתי-

⁸² אוניברסיטת בן גוריון בנגב, [תוכנית סיקט](#).

כלכלי נמוך, לומדים במכינה במשך שנת לימודים אקדמית מלאה, ובהתאם להישגים האקדמיים שלהם בשנה זו הם יכולים להירשם ללימודי רפואה.

תוכנית ניצני רפואה

למרות פנייתנו אל דיקאנית הפקולטה למדעי הבריאות לקבלת מידע בדבר מאפייני התוכנית, תנאי הקבלה אליה ותנאי הזכאות של בוגרי התוכנית להירשם ללימודי רפואה, לא קיבלנו התייחסות מטעם המוסד עד למועד סגירת המסמך.

תוכנית שער לאקדמיה⁸³ היא ייעודית לבני החברה הבדואית, והיא חלק מתוכנית רואד שמטרתה להגביר את הנגישות של החברה הערבית להשכלה גבוהה.⁸⁴ המועמדים בני החברה הבדואית בנגב יוכלו להתקבל ללימודים בתוכנית בתנאים הבאים:

1. על המועמד להיות מהחברה הבדואית, שגר באזור הדרום באחת מהרשויות המקומיות הללו: רהט, תל שבע, חורה, לקייה, שגב שלום, כסיפה, ערעה בנגב, אל קסום ונווה מדבר.
2. השלמת 12 שנות לימוד.

3. זכאות לבגרות: במהלך הרישום לתוכנית לא תיבדק הזכאות לבגרות. לקראת סוף הקיץ, עם תום תוכנית לימודי הקיץ, הזכאות לבגרות תיבדק. לומד שלא יציג זכאות לבגרות – לימודיו יופסקו לאלתר.

4. ציון עובר בבגרות באנגלית בהיקף של לפחות 4 יח"ל.

בתשובת האוניברסיטה נמסר כי עמידה בממוצע סיום מכינה של 90 במסלולים אלו מאפשרת כניסה לתהליך המיון לבית הספר לרפואה ללא צורך בעמידה ברף הציון הפסיכומטרי והסכם המקובל בערוץ הקבלה הראשי. בנוסף, המועמדים ללימודי רפואה במסלולים האלו עוברים במסגרת בחינת המבדקים הלא קוגניטיביים ראיון אישי אחד (במקום שני ראיונות בערוץ הקבלה הראשי), על-ידי צוות מראיינים ייעודי.

4.4.3 נתונים על קבלה של אוכלוסיות יעד ללימודי רפואה

על פי הנתונים שמסרה האוניברסיטה לבקשתנו, בשנת תשפ"ה החלו את התוכנית השש-שנתית ללימודי רפואה 159 סטודנטים. לא נמסרו נתונים בנוגע למספר המתקבלים באמצעות תוכנית ראויים לקידום ומסלול החרדים. בשיחה עם הגב' לירון קפלן מבית הספר לרפואה באוניברסיטה נמסר כי אין בידם את המידע בנוגע למתקבלים שלא דרך ערוץ הקבלה של שער לאקדמיה וניצני רפואה, מכיוון שבמסלולים אלו, לאחר ההקלות המוזכרות בנוגע לתנאי הזכאות לרישום, הליך הקבלה הוא זהה לכלל המועמדים.⁸⁵ בנוסף, נמסר שמספר המתקבלים בתשפ"ה יוצאי אתיופיה, החברה הבדואית ומועמדים מרקע סוציו-אקונומי נמוך היה שלושה. בשנת תשפ"ד התקבלו גם

⁸³ אוניברסיטת בן גוריון בנגב, [תוכנית שער לאקדמיה- תגבור הנגשת ההשכלה הגבוהה](#).

⁸⁴ המועצה להשכלה גבוהה, [תוכנית רואד \(הישגים לחברה הערבית\)](#).

⁸⁵ הגב' לירון קפלן, הממונה על המנהל בבית הספר לרפואה, אוניברסיטת בן גוריון בנגב, שיחת טלפון, 18 בדצמבר 2024.

שלושה מועמדים
מקרב יוצאי
אתיופיה, החברה
הבדואית ומועמדים
מרקע סוציו-אקונומי
נמוך התקבלו
ללימודי רפואה
באוניברסיטת בן
גוריון בכל אחת
מהשנים תשפ"ד-
תשפ"ה

כן שלושה מועמדים מאוכלוסיות אלו, מתוך 161 מתקבלים בסך הכול (בהם 11 מתקבלים במסגרת מתווה המילואים המפורט בהמשך המסמך).

4.5 אוניברסיטת בר אילן

4.5.1 הליך הקבלה

אוניברסיטת בר אילן החלה להפעיל את המסלול השש-שנתי ללימודי רפואה בפקולטה בצפת בשנת תשפ"ד. זכאים להירשם מועמדים ומועמדות העומדים בתנאי הסף הבאים:

א- **ציון פסיכומטרי 680 ומעלה, עברית בציון של 107 או גבוה יותר** בפרק חשיבה מילולית **וציון של 120 ומעלה בפרק האנגלית** במבחן הפסיכומטרי או במבחן אמי"ר או במבחן אמיר"ם (רמת מתקדמים ב' לפחות).

ב- **תעודת בגרות ישראלית בציון ממוצע משוקלל של 101 או גבוה יותר.**

ג- **ציון בחינת בגרות במתמטיקה** בהיקף של 4 יח"ל 85 ללא בונוס לפחות, או 5 יח"ל בציון 80 ללא בונוס לפחות.

מועמדים העומדים בתנאי הסף, נדרשים לעבור מבדק אישיותי מוסדי הכולל שני שלבים: מבחן אישיות ממוחשב וראיונות אישיים פרונטליים בפקולטה לרפואה בצפת.⁸⁶ רק המועמדים שיעברו את שלב המיון הממוחשב - יזומנו לראיונות. בסוף התהליך מחושב ציון הסכם לקבלה, המורכב מ-15% פרמטרים קוגניטיביים (ציוני בגרות ופסיכומטרי) ו-85% פרמטרים לא קוגניטיביים (תוצאות המבדק האישיותי). המועמדים מדורגים על בסיס ציוני הסכם ועל בסיס זה מתקבלת הודעת קבלה או דחייה. נדגיש כי במוסד לא קיימות ועדות ערעורים או חריגים לקבלה, ואין הכרה במסלול ראויים לקידום לצורך קבלה ללימודי הרפואה. על פי הנתונים שנמסרו לבקשתנו, בשנת תשפ"ה החלו לימודיהם במוסד בתוכנית השש-שנתית 81 סטודנטים, ובשנת תשפ"ה 76, מהם ארבעה במסגרת מתווה המילואים. סף הקבלה בשנת תשפ"ה היה 213.54 ובתשפ"ד 86.53 (אופן חישוב ציוני הסכם במוסד השתנה בין השנים הללו).

4.5.2 נתונים על קבלה של אוכלוסיות יעד ללימודי רפואה

כאמור, באוניברסיטת בר אילן אין כלל מסלולי העדפה בקבלה לאוכלוסיות יעד, ואף אין הקלה בתנאי הקבלה במסגרת ראויים לקידום. על פי פרופ' איתי און, קבלת מועמדים ללימודי רפואה במוסד מתבצעת באופן בלעדי באמצעות שקלול הפרמטרים הקוגניטיביים והלא קוגניטיביים כפי שתואר לעיל.⁸⁷

5. מתווה קבלה לרפואה עבור לוחמים ומשרתי מילואים במלחמת חרבות ברזל

מלחמת חרבות ברזל פרצה בעקבות אירועי טבח ה-7 באוקטובר 2023, שבוע ויום לפני המועד שבו היתה אמורה להתחיל שנת הלימודים תשפ"ד בישראל (15 באוקטובר 2023). עם פרוץ

⁸⁶ אוניברסיטת בר אילן, הפקולטה לרפואה, [מידע והנחיות לקראת מבחן אישיות מקוון](#), 9 באפריל 2024.

⁸⁷ פרופ' איתי און, הפקולטה לרפואה באוניברסיטת בר אילן, שיחת טלפון, 17 בדצמבר 2024.

**בדצמבר 2023
פורסם מתווה מיוחד
של דקאני הפקולטות
לרפואה בשיתוף ור"ה
לקליטה בפקולטות
לרפואה בישראל של
סטודנטים הלומדים
רפואה בחו"ל וגויסו
בצו 8, אשר אינם
יכולים לחזור
ללימודיהם**

המלחמה, נקראו בצו 8 לשירות מילואים אזרחים רבים, מהם גם סטודנטים לרפואה הלומדים במוסדות בחו"ל. בעוד שבמוסדות אלו שנת הלימודים התנהלה כסדרה, בשל גיוסם למלחמה בישראל אותם סטודנטים לא יכלו להמשיך לימודיהם שם וייתכן שהיו נאלצים לפרוש באמצע תוכנית ההכשרה. על מנת לסייע להם, בדצמבר 2023 פורסם מתווה מיוחד של דקאני הפקולטות לרפואה בשיתוף ור"ה לקליטה בפקולטות לרפואה בישראל של סטודנטים הלומדים רפואה בחו"ל וגויסו בצו 8, אשר אינם יכולים לחזור ללימודיהם.

המתווה היה מיועד להיות מיושם בשנת הלימודים תשפ"ד בלבד, אולם נוכח הימשכות המלחמה פרסמו המוסדות מתווים מיוחדים לקבלת משרתי מילואים ללימודי רפואה גם לשנת תשפ"ה. להלן מובאים עיקרי המתווה לקבלה ללימודי רפואה שהיה ייחודי לשנת תשפ"ד,⁸⁸ ולאחריו מוצגים גם מתווי הקבלה המוסדיים לשנת תשפ"ה. בתשובת האוניברסיטאות במענה לפנייתנו נמסר כי טרם הוחלט על מתווה קבלה למשרתי מילואים לשנת הלימודים תשפ"ו וכי הנושא יובא לדיון בפורום הדקאנים לקראת מועד תחילת הרישום.

5.1 מתווה לשנת תשפ"ד

**מתווה לשנת הלימודים תשפ"ד לקליטה בפקולטות לרפואה בארץ של סטודנטים
הלומדים בחו"ל וגויסו למלחמה בצו 8:**

הזכאים לבדיקת קבלה במסגרת המתווה לשנת הלימודים תשפ"ד היו מי שענו על התנאים המצטברים הללו:

א- גויס בצו 8 מ-7 באוקטובר 2023 או בסמוך לאחר מכן ושרת במילואים לפחות 30 ימים; או מי שקרוב משפחה שלו מדרגה ראשונה נמנה על קבוצת החטופים או החללים בטבח.

ב- מי שלומד רפואה או שהתקבל ללימודי רפואה בחו"ל במוסד מוכר על-פי רפורמת יציב.⁸⁹

ג- ציון פסיכומטרי רב תחומי של 650 לפחות.⁹⁰

במתווה שפורסם הוחלט עוד שמלבד קבוצת הסטודנטים הללו, יש להוקיר גם מועמדים שנרשמו ללימודי רפואה במסלול השש-שנתי בשנה"ל תשפ"ד, גויסו בצו 8 במלחמת חרבות ברזל, עברו את כל מסלול הקבלה לרפואה ונכנסו לרשימת ההמתנה, לא התקבלו לאף אחד מבתי"ס לרפואה בישראל, אך לא נרשמו או לא התקבלו ללימודי רפואה בחו"ל. על כן הוחלט לאפשר

⁸⁸ למתווה העדכני שפורסם ב-25 בדצמבר 2024, ראו: האוניברסיטה העברית, [מתווה לקליטה בפקולטות לרפואה בארץ של סטודנטים הלומדים בחו"ל וגויסו למלחמה בצו 8](#), וכן [באתר הטכניון](#). נדגיש שכל אוניברסיטה פרסמה באופן עצמאי את המתווה באתר שלה, אבל המתווה עבור לימודי הרפואה בשנה זו, שגובש על-ידי דקאני הפקולטות לרפואה, הוא אחיד לכלל המוסדות.

⁸⁹ להרחבה על אודות הרפורמה, ראו: משרד הבריאות, [הכרה של משרד הבריאות בבתי ספר ובמסלולי לימוד רפואה כללית בחו"ל](#), 4 בספטמבר 2024.

⁹⁰ נציין שהמתווה המקורי שפורסם במקור ב-4 בדצמבר דרש ציון פסיכומטרי רב תחומי של 700 לפחות, ובהמשך עודכנו כלפי מטה תנאי הסף. להלן קישור למתווה המקורי: <https://medicine.biu.ac.il/sites/medicine/files/shared/admission-students-medicine-abroad-order-8-in-Israel.pdf>

לאחדים מהם להיקלט בלימודי הרפואה בישראל בתשפ"ד, בהקבלה לקבוצת הסטודנטים מחו"ל. במסגרת המתווה נקבע שהמתקבלים יהיו המועמדים הראשונים ברשימת ההמתנה לקבלה ללימודי הרפואה של אלו אשר גויסו למילואים בצו 8. בטבלה 3 להלן מוצגים הנתונים על מימוש הקבלה במסגרת המתווה לתוכנית השש-שנתית בשנת תשפ"ד, בחלוקה מוסדית. בחלק מהמוסדות התקבלו במסגרת המתווה גם סטודנטים לתוכנית הארבע-שנתית ולתוכנית התלת-שנתית, אך אלו לא מענייניו של המסמך והנתונים לגביהם לא מובאים כאן.

טבלה 3: מתקבלים ללימודי רפואה בתוכנית השש-שנתית במסגרת מתווה מילואים, תשפ"ד⁹¹

מוסד	מתקבלים במתווה	מהם: חו"ל	מהם: המתנה
תל אביב	13	13	0
העברית	24	12	12
הטכניון	9	3	6
בן גוריון	11	5	6
בר אילן	4	0	4
סך הכול	61	33	28

על פי הנתונים שבטבלה 3 אפשר לראות שבסך הכול התקבלו במסגרת מתווה המילואים בשנת תשפ"ד 61 סטודנטים וסטודנטיות לרפואה במסלול השש-שנתי, רובם החלו את לימודיהם או היו אמורים להתחיל ללמוד רפואה במוסדות בחו"ל. כאשר בוחנים את התפלגות הקבלה של הסטודנטים אפשר לראות שכ-54% הם משרתי מילואים תלמידי מוסדות בחו"ל ו-46% משרתי מילואים שהתקבלו לאחר שהיו ברשימות ההמתנה אך לא נרשמו ללימודים בחו"ל. על פי הנתונים שמסרה ור"ה לוועדת החינוך של הכנסת בספטמבר 2024, בסך הכול נקלטו במסגרת המתווה בכל המסלולים ובכל שנות הלימוד בשנת תשפ"ד 80 סטודנטים לרפואה.⁹²

5.2 מתווה לשנת הלימודים הנוכחית – תשפ"ה

התמשכות מלחמת חרבות ברזל השפיעה באופן משמעותי על יכולתם של משרתי מילואים רבים ושל לוחמים בשירות הסדיר להתקבל ללימודים בשנה"ל תשפ"ה. בניגוד לשנת תשפ"ד, שבה התקבלו רטרואקטיבית סטודנטים לרפואה במסגרת המתווה המשותף לדקאני הפקולטות לרפואה, בשנת תשפ"ה פרסם כאמור כל מוסד במהלך תקופת הרישום באופן נפרד את המדיניות שלו בנוגע להקלות והתאמות למועמדים ללימודי רפואה שהם משרתי מילואים, בני/בנות זוגם, ולוחמים בשירות סדיר שהשחרור שלהם הוארך בעקבות מלחמת חרבות ברזל. לפי בדיקתנו, ברוב המוסדות ההקלות אפשרו הרשמה מאוחרת לצורך שיפור נתונים ו/או הנמכה של תנאי הסף לרישום ללימודי הרפואה ביחס לערוץ הקבלה הראשי, עם הבחנות במידת

⁹¹ נתוני האוניברסיטאות שנמסרו במענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת באמצעות ור"ה.

⁹² הכנסת ה-25, נתוני קבלת משרתי מילואים לתשפ"ה - אוניברסיטאות, ספטמבר 2024.

בשנת תשפ"ה פרסם כל מוסד באופן נפרד את המדיניות שלו בנוגע להקלות והתאמות למועמדים ללימודי רפואה שהם משרתי מילואים, בני/בנות זוגם, ולוחמים בשירות סדיר שהשחרור שלהם הוארך בעקבות מלחמת חרבות ברזל

ההקלה בהתאם לתקופת השירות במילואים. בכל מוסד נקבע סטנדרט אחר של משך שירות ושל אופי ההקלות.

בשל כך, ההתאמות מובאות בחלוקה מוסדית. טרם הצגת הנתונים נציין כי האוניברסיטאות הציגו גם מתווים של הקלות אקדמיות עבור סטודנטים וסטודנטיות לרפואה שהם משרתי מילואים, אך אלו חורגים מגבולות המסמך העוסק כאמור במתווי הקבלה ללימודי רפואה בקרב אוכלוסיות יעד, ועל כן לא מוצגים כאן.

טבלה 4 מסכמת את מספר המתקבלים ולומדים **במסלול השש-שנתי בלימודי הרפואה** בשנת תשפ"ה במסגרת מתווי המילואים בכל המוסדות, על בסיס נתוני המוסדות שנמסרו לבקשתנו.

טבלה 4: מתקבלים למסלול השש-שנתי בלימודי הרפואה במתווי המילואים, תשפ"ה⁹³

מוסד	מספר מתקבלים במתווי מילואים
אוניברסיטת תל אביב	15
האוניברסיטה העברית	7
הטכניון	29
אוניברסיטת בן גוריון	9
אוניברסיטת בר אילן	15
סך הכול	75
שיעור מכלל הלומדים	10.7%

בתשפ"ה התקבלו
במסגרת מתווי
המילואים 75
סטודנטים לשנה א'
במסלול השש-שנתי
לימודי הרפואה בכל
המוסדות ושיעורם
מכלל הלומדים
10.7%

כפי שאפשר לראות מהטבלה שלעיל, **בתשפ"ה התקבלו במסגרת מתווי המילואים 75 סטודנטים לשנה א' במסלול השש-שנתי לימודי הרפואה** בכל המוסדות, והם מהווים כ-10.7% מכלל המתקבלים ולומדים רפואה בשנה א' במסלול השש-שנתי בשנה זו. על פי נתוני המל"ג שנמסרו לבקשתנו, בשנת תשפ"ה 110 משרתי מילואים ולוחמים החלו את לימודי הרפואה בכל המוסדות ובכל המסלולים, בהתאם למתווי ההקלות המוסדיים.⁹⁴ נדגיש כי יש משרתי מילואים ולוחמים נוספים שהתקבלו לתוכניות הלימודים ברפואה באמצעות ערוץ הקבלה הראשי.

לצורך נוחות הקריאה, סדר הצגת תשובות המוסדות מובא בהלימה לזה שבפרק 4 של המסמך.

5.2.1 אוניברסיטת תל אביב

ביה"ס לרפואה של אוניברסיטת תל-אביב הציג מתווה של התאמות בקבלה לתוכנית השש-שנתית ברפואה לשנה"ל תשפ"ה, למועמדים ללימודי רפואה ששרתו במילואים תקופה של 60 ימים לפחות. המתווה נוצר נוכח מצב המלחמה המתמשך וההבנה שמועמדים שמשרתים

⁹³ נתוני האוניברסיטאות שנמסרו במענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת באמצעות ור"ה.

⁹⁴ ד"ר לירן גורדון, ממונה מחקר והערכת פרויקטים, האגף להערכת איכות ומגוון במועצה להשכלה גבוהה, דוא"ל, 6 בינואר 2025.

תקופה ארוכה במילואים לא יכולים ללמוד כראוי לבחינת הפסיכומטרי, שהיא רכיב משמעותי בקבלה ללימודי רפואה. הזכאות להתמין לפי המתווה ניתנת למועמדים במילואים אשר שירתו 60 ימים ומעלה בשנת 2023 החל מתחילת מלחמת חרבות ברזל, ובנוסף שירתו למעלה מ-30 ימים בשנת 2024 בטווח התאריכים שמתחילת שנת 2024 ועד 12 במאי 2024, או מועמדים ששרתו 60 ימים לפחות בטווח התאריכים הזה.

בפני משרתי המילואים שעמדו בתנאים האלו עמד מסלול רישום חלופי, שממנו יכולים היו לבחור ערוץ מועדף מבין השניים האלו:

1. התמיינות ללא פסיכומטרי

- המועמדים נדרשים לציון ממוצע בתעודת הבגרות של 115 לפחות.
- מועמדים שיעמדו בציון הסף הנדרש יעברו למבחני הערכה במס"ר⁹⁵ ושאלון אישי ביוגרפי.
- קבלת המועמדים תהיה על סמך הציון במבחני הערכה במס"ר ושאלון אישי ביוגרפי בלבד. יתקבלו המועמדים בעלי הציונים הגבוהים ביותר במבחנים אלו.
- ציון תעודת הבגרות לא ישוקלל בציוני הקבלה.
- יתקבלו עד 10% מהמועמדים, בנוסף למכסת המתקבלים הקיימת בשנת הלימודים תשפ"ה.
- ציון מיון אנגלית 120 לפחות בבחינת אמיר"ם או מקבילה לה – היבחנות אחרונה ביולי 2024.
- המועמדים שיבחרו באפשרות זו יתחרו על מקום בקבלה בינם לבין עצמם.

2. התמיינות לפי פסיכומטרי במועד יולי

- ערוץ זה היה פתוח עבור מועמדים ששרתו במילואים בטווח התאריכים שהוגדר, ולבני/בנות זוגם והם הורים לילדים עד גיל 13 (המועד הקובע לעניין קביעת גילי הילדים הוא 1 באפריל 2024).
- המועמדים ייגשו לפסיכומטרי במועד יולי 2024, ויציגו ציון מיון באנגלית של 120 לפחות.
- המועמדים יעברו למבחני הערכה במס"ר ושאלון אישי ביוגרפי ללא ציון התאמה רפואה ראשוני.
- היה וציון ההתאמה הקובע עומד בסף הזימון למס"ר, מועמדים אלה ימשיכו ויתמיינו כמו שאר המועמדים ויתקבלו ללימודים על פי ציון התאמה שיחושב מציון התאמה ראשוני, ושקלול של ציוני המבחנים הלא קוגניטיביים.
- המועמדים שיבחרו באפשרות זו יתחרו על מקום בקבלה ביחד עם כל המועמדים.

במענה לפנייתנו מסרה האוניברסיטה כי **נוכח האפשרות להירשם באמצעות מתווה המילואים ללימודי הרפואה נרשמו בשנת תשפ"ה 55 מועמדים משרתי מילואים, מהם התקבלו והחלו לימודיהם במוסד בפועל 15.**

נוכח מתווה

המילואים, נרשמו

באוניברסיטת תל

אביב בשנת תשפ"ה

55 מועמדים משרתי

מילואים, מהם

התקבלו והחלו

לימודיהם במוסד 15

סטודנטים

⁹⁵ מס"ר הוא המרכז הארצי לסימולציה רפואית. להרחבה ראו: <https://www.msar.org.il/Licensing-Accreditation>

5.2.2 האוניברסיטה העברית

להלן המתווה שפורסם למשרתי מילואים לקבלה לרפואה לשנה"ל תשפ"ה. עיקרו של המתווה היה בדחיית המועדים לצורך שיפור הנתונים הקוגניטיביים ועמידה בתנאי הסף ובהגמשת תנאי הסף לקבלה.

מועמד ששירת במילואים במשך 60 יום לפחות במסגרת "חרבות ברזל" ושוחרר 60 יום או פחות לפני מועד הבחינה הפסיכומטרית/ בחינת הבגרות/ בחינת אמיר"ם:

א- במידה ולא נבחן במועד אפריל של הבחינה הפסיכומטרית, יכול היה להציג את תוצאות הבחינה הפסיכומטרית גם של מועד יולי.

ב- אם הצהיר שייבחן בבגרויות חורף, יכול היה להיבחן במועד חורף של הבגרות.

ג- אם הצהיר שייבחן בבגרויות חורף ולא יכול היה לגשת בגלל שירות מילואים, יכול היה להציג תוצאות מועדי קיץ של הבגרויות.

ד- יכול היה להציג תוצאות בחינה של רמת אנגלית עד סוף חודש מאי.

בנוסף, ולאור התמשכות המלחמה, פרסמה בסוף אפריל 2024 האוניברסיטה חידוד בעניין זה, לפיו: מי ששירת במילואים עד 60 ימים החל בתחילת שנת 2024 ונפגעה יכולתו להיבחן באפריל, יכול היה לפנות לוועדת הערעורים בבקשה להיבחן במועד יולי 2024; מי ששירתו במילואים תקופה של 61-90 ימים החל מתחילת שנת 2024 יכולים היו להיבחן בבחינה הפסיכומטרית במועד יולי ובבגרויות קיץ, ולהתמין בבחינות מו"ר/מרק"ם על תנאי; ומי ששירתו במילואים מעל 120 יום החל בתחילת שנת 2024 יכלו בנוסף לפנות לוועדת הערעורים ולהסביר מדוע שירות המילואים פגע בנתוני הקבלה שלהם. הוועדה תוכל להחליט להעביר לשלב המבדקים הנוספים בעלי נתונים קרובים לסף.

בתשובתה מסרה האוניברסיטה פעולות נוספות שבוצעו עבור משרתי המילואים לקראת שנת הלימודים תשפ"ה:

1. תוספת מועד למבחני מו"ר/מרק"ם שהתקיים בספטמבר 2024 ונועד למשרתי מילואים שלא יכלו להיבחן קודם לכן.
2. מועמדים הזכאים למתווה המילואים שהוזכר לעיל הועברו לשלב מבחני מו"ר/מרק"ם בסף קבלה קוגניטיבי נמוך מהרגיל.
3. מועמדים משרתי מילואים שנתוניהם נפגעו במיוחד נוכח שירות המילואים התקבלו ללימודים בערוץ "מקרי דיקן".

במענה לפנייתנו מסרה האוניברסיטה כי נוכח האפשרות של שיפור נתונים לצורך קבלה בערוץ הראשי החלו לימודיהם בפועל שני מועמדים משרתי מילואים ללימודי הרפואה (שניים נוספים התקבלו אך ביטלו הרשמתם). בנוסף, התקבלו מועמדים שלא עמדו בסף אלא היו קרובים אליו, בפירוט הבא: ארבעה מועמדים שיפרו את נתוניהם והגיעו קרוב מאוד לסף הרגיל. הם הוחרגו במעבר למבחני מו"ר, והתקבלו ללימודים לאחר שעמדו בסף הקבלה הסופי הנדרש לקבלה.

נוכח פעולות
האוניברסיטה
העברית בעניין
ההקלות למשרתי
המילואים התקבלו 11
מועמדים והחלו
לימודיהם בפועל
בתשפ"ה שבעה
סטודנטים

בפועל החלו לימודיהם במוסד במסגרת זו שני מועמדים. שלושה משרתי מילואים נוספים לא עמדו בנתוני הסף לקבלה, אך התקבלו בערוץ מקרי דיקן כאמור. **בסך הכול נוכח פעולות האוניברסיטה בעניין ההקלות למשרתי המילואים התקבלו והחלו לימודיהם בשנה זו שבעה סטודנטים במוסד.**

5.2.3 הטכניון

בתשובת האוניברסיטה לפנייתנו נמסר כי בתשפ"ה פורסם מתווה לפיו מועמדים ששירתו שירותים מילואים ממושך או שירותם הסדיר הוארך בעקבות המלחמה היו זכאים לתוספת של עד 2 נקודות בסכם הקבלה, לפי כמות ומועדי ימי המילואים שביצעו בפועל.

על פי אתר הטכניון, מועמדים לקבלה לטכניון לתואר ראשון לשנת הלימודים תשפ"ה בכלל התארים שנבצר מהם להיבחן בבחינה הפסיכומטרית או בבחינות לשיפור בגרות בגלל שירות מילואים משמעותי ומתמשך או בגלל פינוי מביתם, יכולים היו לשלוח בקשה מיוחדת למדור מועמדים והערכה. בקשות אלו נדונו בוועדת חריגים שבחנו את המקרה והאם שירות המילואים או הפינוי אכן פגעו בסיכויי הקבלה של המועמד לשפר ציונים ולהתקבל לטכניון, ובתנאים הבאים: א- שהם עומדים בדרישות הקבלה הכלליות לטכניון והסכם שלהם נמוך בעד 2 נקודות מהסף הנדרש למסלול אליו נרשמו; ב- גויסו בצו 8 לאחר פרוץ מלחמת חרבות ברזל לשירות מילואים ממושך או פונו מביתם בעקבות הלחימה.⁹⁶ בנוסף על פי אתר הטכניון, מועמדים ללימודי רפואה בטכניון בשנת תשפ"ה בעלי רקע אקדמי מלא, ששרתו מעל ל-30 ימי מילואים מאז פרוץ מלחמת חרבות ברזל, יכלו להמיר את ציון הבחינה הפסיכומטרית בציון הבחינה האנליטית.⁹⁷

במענה לפנייתנו בנושא זה, נמסר על ידי הגב' אסתי כהן, ראש מדור מועמדים והערכה ביחידה ללימודי הסמכה בטכניון, כי **מקרב הנרשמים במתווה** התקבלו 44 סטודנטים, מהם מימשו את הקבלה **והחלו את לימודי הרפואה במוסד 29**.⁹⁸

5.2.4 אוניברסיטת בן גוריון בנגב

בתשובת האוניברסיטה לפנייתנו נמסר כי בשנת תשפ"ה הוחל במוסד מתווה הקלות למשרתי מילואים המתבסס על ימי המילואים שביצעו בפועל במלחמת חרבות ברזל. על פי התשובה, המתווה העניק הקלות בסף הפסיכומטרי המינימלי הנדרש לכניסה לתהליך המיון ביחס לערוץ הקבלה הראשי המפורט בפרק 4.4 של המסמך, וניתן באופן מדורג על פי מספר ימי המילואים שבוצעו בפועל באופן הבא:

⁹⁶ הטכניון, טיפול במועמדים ששירתו במילואים ו/או פונו מביתם במלחמת חרבות ברזל.

⁹⁷ הטכניון, קבלה על סמך רקע אקדמי למסלולי הרפואה לשנה"ל תשפ"ה.

⁹⁸ הגב' אסתי כהן, ראש מדור מועמדים והערכה ביחידה ללימודי הסמכה בטכניון, מענה על פניית מרכז המחקר והמידע של הכנסת, דוא"ל, 30 בדצמבר 2024.

הודות למתווה
ההקלות של
אוניברסיטת בן גוריון,
נרשמו בתשפ"ה 40
מועמדים למסלול
השש-שנתי בלימודי
הרפואה, מהם
התקבלו והחלו
לימודיהם תשעה
סטודנטים

- א. הקלה של 10 נקודות ברף הפסיכומטרי המינימלי למי שביצעו עד 60 ימי מילואים;
 ב. הקלה של 20 נקודות ברף הפסיכומטרי המינימלי למי שביצעו 60-90 ימי מילואים;
 ג. הקלה של 30 נקודות ברף הפסיכומטרי המינימלי למי שביצעו יותר מ-90 ימי מילואים.
 לפי נתוני המוסד, הודות למתווה ההקלות שלעיל, נרשמו בשנה זו 40 מועמדים למסלול השש-שנתי בלימודי הרפואה, מהם **התקבלו והחלו לימודיהם בפועל תשעה סטודנטים**.⁹⁹

5.2.5 אוניברסיטת בר אילן

41 מועמדים נרשמו ללימודי הרפואה באוניברסיטת בר אילן הודות להקלות שניתנו במסגרת המתווה בתשפ"ה, מהם התקבלו 15 סטודנטים לתוכנית השש-שנתית

הזכאים להיכלל במתווה ללימודי רפואה בשנת תשפ"ה הם משרתי מילואים בצו 8 ובני/בנות זוגם אשר שירתו לפחות 40 יום במצטבר החל ממועד תחילת המלחמה ועד סוף חודש אפריל 2024. ההתאמות נקבעו בהתאם למועד ולמשך השירות לפי תתי הקבוצות הללו:

א- מי ששרת 40-59 ימים בתקופה שמתחילת ינואר ועד סוף אפריל 2024;
 ב- מי ששרת 60-99 ימים בתקופה שמתחילת דצמבר 2023 ועד סוף אפריל 2024;
 ג- מי ששרת 100 ימים ומעלה בתקופה שמתחילת המלחמה ועד סוף אפריל 2024;
 ד- בני/בנות זוג של משרתי מילואים שלהם ילדים עד גיל 13 בתחילת שנת 2024.

טבלה 5 להלן מרכזת את תנאי הרישום המינימליים עבור כל אחת מהקבוצות הללו, מהם אפשר ללמוד על רמת ההקלה ביחס לערוץ הקבלה הראשי המופיע בפרק 4.5 במסמך.

טבלה 5: תנאי הסף לרישום לבית הספר לרפואה במתווה המילואים באוניברסיטת בר אילן, תשפ"ה¹⁰⁰

מס' ימי מילואים	ציון פסיכומטרי מינימלי	ציון פסיכומטרי שיוזן	מתמטיקה 5 יח"ל	מתמטיקה 4 יח"ל
מעל 100 ימים	650	700	77	82
60-99 ימים	660	690	78	83
40-59 ימים	670	680	79	84
בני/ בנות זוג	670	680	80	85

בתשובת האוניברסיטה נמסר כי בשנה זו 41 מועמדים נרשמו ללימודי הרפואה במוסד הודות להקלות שניתנו במסגרת המתווה, מהם **התקבלו 15 לתוכנית השש-שנתית**.

⁹⁹ הגב' לירון קפלן, הממונה על המנהל בבית הספר לרפואה, אוניברסיטת בן גוריון בנגב, שיחת טלפון, 5 בינואר 2025.
¹⁰⁰100100 אוניברסיטת בר אילן, [מתווה קבלה מיוחד למסלול ה-6 שנתי ברפואה בפקולטה לרפואה – התאמות לתשפ"ה](#).

נספח א: חתכי ציון הפסיכומטרי בקבלה ללימודי רפואה, תש"פ-תשפ"ד¹⁰¹

תש"ף	התקבל ולומד	התקבל ולא לומד	ציון ממוצע
737.01	744.72	737.56	
742.25	740.20	742.10	
732.82	743.98	733.68	
730.38	739.64	731.35	
723.74	727.36	723.91	

מהם- יהודים ואחרים:

תש"ף	התקבל ולומד	התקבל ולא לומד	ציון ממוצע
736.83	744.31	737.37	
743.11	740.44	742.92	
733.31	744.16	734.12	
730.53	740.95	731.65	
723.48	725.43	723.57	

מהם- ערבים:

תש"ף	התקבל ולומד	התקבל ולא לומד	ציון ממוצע
739.02	749.67	739.73	
734.42	738.67	734.84	
728.20	742.67	729.60	
729.11	719.00	728.31	
725.85	737.00	726.63	

¹⁰¹ אביאל קרנצלר, ראש תחום בכיר השכלה גבוהה ומדע, הלמ"ס, עיבוד נתונים עבור מרכז המחקר והמידע של הכנסת, התקבל באמצעות דוא"ל, 31 בדצמבר 2024.